

MASARYKOVA UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA RUSKÉHO JAZYKA A LITERATURY

Interference v užití zvratných sloves v ruštině a češtině

Bakalářská práce

Brno 2009

Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr. Renée Grenarová, Ph.D.

Vypracovala:
Jana Kopecká

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s využitím uvedených pramenů a literatury.

Souhlasím, aby práce byla uložena na Masarykově univerzitě v knihovně Pedagogické fakulty a zpřístupněna ke studijním účelům.

podpis

Děkuji PaedDr. Renée Grenarové, Ph.D. za odborné vedení práce, za ochotu, cenné rady a připomínky. Děkuji také PhDr. Irině Hobzové za stylistickou korekturu ruského textu.

OBSAH:

ÚVOD	6
I. TEORETICKÁ ČÁST	
1. VLIV MATEŘŠTINY NA OSVOJOVÁNÍ A UŽÍVÁNÍ CIZÍHO JAZYKA	8
1.1 Kladný vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka	8
1.2 Záporný vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka	8
1.3 Nulový vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka	8
2. INTERFERENCE	9
2.1 Definice termínu interference	9
2.1.1 Asimilační tendence	9
2.1.2 Disimilační tendence	10
2.3 Stručná typologie interference	10
3. MORFOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA ZVRATNÝCH SLOVES V RUŠTINĚ	10
3.1 Původ postfixu –ся a jeho funkce	11
4. KLASIFIKACE ZVRATNÝCH SLOVES V RUŠTINĚ	12
4.1 Ruská zvratná slovesa pocházející od přechodných sloves	12
4.1.1 Slovesa s vlastním zvratným významem	13
4.1.2 Slovesa s nepřímým zvratným významem	13
4.1.3 Slovesa s významem vzájemnosti	15
4.1.4 Slovesa s významem stavovým	15
4.1.4.1 Slovesa s významem stavovým pojící se se životným subjektem	15
4.1.4.2 Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem	15
4.1.4.3 Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem	15
4.1.5 Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost subjektu	16
4.2 Ruská zvratná slovesa pocházející od nepřechodných sloves	16
5. REFLEXIVNÍ PASIVA	17
6. REFLEXIVA TANTUM	18
7. MORFOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA ZVRATNÝCH SLOVES V ČEŠTINĚ	20
8. INTERFERENCE V OBLASTI ZVRATNÝCH SLOVES	20
8.1 Chyby ve slovesech s odlišnou zvratností v češtině	20
8.1.1 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině zvratná a v češtině nezvratná	20
8.1.2 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině nezvratná a v češtině zvratná	21
8.2 Chyby ve slovesech se shodnou zvratností v češtině	21
8.2.1 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině i v češtině zvratná	22
8.2.2 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině i v češtině nezvratná	22
8.3 Chyby vzniklé kontaminací zvratných a nezvratných sloves a jejich vazeb	23
8.4 Přenos zvratného zájmena si do ruštiny	23
8.5 Chyby ve vyjadřování významu vzájemnosti	24
8.6 Náhrada spojení чувствовать себя tvarem +чувствоваться	24

8.7 Připojení zvrtné částice k pomocnému slovesu	24
8.8 Záměna infinitivu a určitých tvarů zvrtných sloves	24
8.9 Pravopisné chyby u zvrtných sloves	24
II. PRAKTICKÁ ČÁST	
1. ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI	25
2. POSTUP PŘI EXCERPCI	26
3. EXCERPOVANÝ JAZYKOVÝ MATERIÁL	27
3.1 Ruská zvrtná slovesa pocházející od přechodných sloves	27
3.1.1 Slovesa s vlastním zvrtným významem s odlišnou zvrtností v češtině.....	27
3.1.2 Slovesa s vlastním zvrtným významem se shodnou zvrtností v češtině.....	31
3.1.3 Slovesa s nepřímým zvrtným významem s odlišnou zvrtností v češtině.....	42
3.1.4 Slovesa s nepřímým zvrtným významem se shodnou zvrtností v češtině.....	42
3.1.5 Slovesa s významem vzájemnosti s odlišnou zvrtností v češtině.....	43
3.1.6 Slovesa s významem vzájemnosti se shodnou zvrtností v češtině.....	44
3.1.7 Slovesa s významem stavovým.....	46
3.1.7.1 Slovesa s významem stavovým pojící se se životným subjektem a s odlišnou zvrtností v češtině	46
3.1.7.2 Slovesa s významem stavovým pojící se se životným subjektem a se shodnou zvrtností v češtině.....	47
3.1.7.3 Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem a s odlišnou zvrtností v češtině	49
3.1.7.4 Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem a se shodnou zvrtností v češtině.....	49
3.1.7.5 Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem a s odlišnou zvrtností v češtině.....	50
3.1.7.6 Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem a se shodnou zvrtností v češtině	50
3.1.8 Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost subjektu a s odlišnou zvrtností v češtině.....	53
3.1.9 Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost subjektu a se shodnou zvrtností v češtině	53
3.2 Ruská zvrtná slovesa pocházející od nepřechodných sloves a s odlišnou zvrtností v češtině	54
3.3 Ruská zvrtná slovesa pocházející od nepřechodných sloves a se shodnou zvrtností v češtině	55
3.4 Ruská reflexivní pasiva s odlišnou zvrtností v češtině	56
3.5 Ruská reflexivní pasiva se shodnou zvrtností v češtině	58
3.6 Ruská reflexiva tantum s odlišnou zvrtností v češtině	63
3.7 Ruská reflexiva tantum se shodnou zvrtností v češtině	66
3.8 Ruská zvrtná slovesa, jež mají v češtině zvrtnou i nezvrtnou podobu	70
4. DÍLČÍ SHRNUÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI	71
ZÁVĚR	73
RESUMÉ	76
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	80
PŘÍLOHY	82

ÚVOD

Naše bakalářská práce se věnuje problematice interference v užití zvratných sloves v ruštině a češtině.

Hlavním cílem naší bakalářské práce je na základě znalostí získaných v teoretické části a na základě excerpovaného materiálu vytvořit přehledný soupis zvratných sloves, jež dále abecedně seřadíme do tabulek podle příslušnosti ke klasifikačním skupinám zvratných sloves v ruštině a podle toho, jestli se český překlad od ruského originálu ve zvratnosti liší (*обещаться – slíbit*) nebo neliší (*радоваться – radovat se*), a následně určit, vyskytuje-li se obecně více rozdílů či shod ve zvratnosti, jaký je poměr rozdílů a shod v jednotlivých klasifikačních skupinách a která skupina je zastoupena nejvíce.

Téma interference v užití zvratných sloves v ruštině a češtině jsme zvolili z toho důvodu, že patří k látce, jež činí českým žákům a studentům obtíže. Chyby ve zvratnosti celkovým počtem převyšují počet chyb ve tvarech oznamovacího způsobu přítomného času produktivních sloves a vyskytují se ve značném počtu u sloves velmi frekventovaných.

Naše bakalářská práce by mohla sloužit nejen žákům a studentům, ale i pedagogům jako ucelený teoretický i praktický přehled problematiky interference v užití zvratných sloves v ruštině a češtině.

Bakalářskou práci rozdělíme na dvě hlavní části – teoretickou a praktickou.

Při zpracovávání teoretické části čerpáme z několika pramenů. Největším přínosem pro nás byla monografie P. Adamce a S. Žaži *Morfologie ruštiny II.* (Adamec, Žaža, 1997), dále *Interference v ruské morfologii* A. Šourkové a J. Zajíčkové (Šourková, Zajíčková, 1968), *Problematika vyučování ruštině jako blízce příbuznému jazyku* J. Veselého (Veselý, 1981). Další cenné informace jsme získali z *České mluvnice* B. Havránka (Havránek, 1988) a *Příruční mluvnice češtiny* M. Grepla (Grepl, 1995).

Teoretická část je rozdělena do osmi kapitol, ve kterých jsou zpracovány především otázky vlivu mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka, problematika klasifikace zvratných sloves v ruštině a problematika interference v oblasti zvratných sloves.

S pomocí teoretického základu vytvoříme praktickou část, jejíž zpracování je založeno na excerpovaném jazykovém materiálu. Jako východisko nám poslouží ruské

originály a jejich české profesionální překlady. Čerpáme celkem z pěti různých žánrů (divadelní hra, dětská literatura, klasická literatura, literatura moderní a publicistický styl). Divadelní hru zastupuje dílo *Tri sestry* A. P. Čechova (Čechov, 1950), z dětské literatury jsme vybrali *Narodnye russkie skazki* A. N. Afanasjeva (Afanasjev, 1957), z klasické literatury dílo *Hrdina naší doby* M. J. Lermontova (Lermontov, 1994) a současnou moderní literaturu zastupuje *Sobačije serdce* M. A. Bulgakova (Bulgakov, 1989). Publicistický styl zastupují články z časopisů *Russkoe slovo* a *Mir russkogo slova*.

Při provádění excerpce jsme postupně studovali ruské originály i české překlady, užili jsme komparační metody. Excerpovaný materiál je seřazen abecedně do tabulek, jež jsou dále rozděleny podle příslušnosti ke klasifikačním skupinám zvratných sloves v ruštině a podle toho, jestli se český překlad od ruského originálu ve zvratnosti liší nebo neliší. Za jednotlivými tabulkami uvádíme dílčí závěry a komentáře z nich vyplývající. Tabulky jsou vytvořeny v programu Microsoft Office Excel 2003 a poté převedeny do programu Microsoft Office Word 2003.

V dílčím shrnutí praktické části a v závěru práce jsou shrnuty námi získané poznatky. Nedílnou součástí je ruskojazyčné resumé a seznam použité literatury. Zastoupení rozdílů a shod ve zvratnosti v překladu zvratných sloves z ruštiny do češtiny v jednotlivých klasifikačních skupinách a zastoupení jednotlivých klasifikačních skupin je znázorněno pomocí grafů v příloze k práci.

Doufáme, že se naše práce stane nejen teoretickou, ale hlavně praktickou příručkou pro zájemce o tuto problematiku.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1. VLIV MATEŘŠTINY NA OSVOJOVÁNÍ A UŽÍVÁNÍ CIZÍHO JAZYKA

J. Veselý v díle *Problematika vyučování ruštině jako blízce příbuznému jazyku* (Veselý, 1981) uvádí, že vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka může být kladný, záporný nebo nulový. Uvedené typy se nezhledka vyskytují u téže jazykové jednotky v různých kombinacích. Tyto vlivy se týkají jak vnější podoby jazyka (přenosu přízvuku, intonace, forem, slov, způsobu vyslovování hlásek a.j.), tak tzv. vnitřní formy jazyka (přenosu významové struktury slov, způsobu spojování slov, idiomatičnosti apod.).

1.1 Kladný vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka

Kladný vliv je založen na přenosu vědomostí, dovedností a návyků z oblasti mateřštiny do oblasti studovaného jazyka. Pokud jde o učení jazyku příbuznému (např. právě ruštině), je kladný vliv mateřštiny, tzv. kladný přenos nebo také pozitivní transfer, důležitým pozitivním faktorem, jenž usnadňuje osvojení druhého jazyka.

1.2 Záporný vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka

Záporný vliv bývá označován jako negativní transfer nebo také jako **interference**. Vliv záporný naopak znesnadňuje osvojování cizího jazyka a je příčinou typických chyb. Chyby resp. deformace vzniklé interferencí bývají někdy nazývány jako interferémy nebo také bohemismy (sr. např. *Я неedy⁺ мам заempa*).

1.3 Nulový vliv mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka

Nulový vliv konstatují zejména „českoslovenští“ teoretikové cizojazyčného vyučování. Znalost mateřštiny v tomto případě nepůsobí ani kladně, ani záporně, tj. ani nepomáhá, ani neztěžuje osvojování a užívání určitých jevů cizího jazyka.

⁺ Symbolem křížku v této práci označujeme tvary nesprávné, často vytvořené žáky vlivem interference nebo demonstrující časté chyby.

Nulový vliv můžeme konstatovat zejména při osvojování zcela odlišných jevů jako např. *карандаш – tužka* nebo skloňování slova *здание*. Nelze však jednoznačně tvrdit, že odlišné jevy jsou vždy středního stupně obtížnosti. Přestože např. slovo *приобрести* je zcela odlišné od češtiny, ukazuje se jako velmi obtížně osvojovatelné.

2. INTERFERENCE

2.1 Definice termínu interference

Nový akademický slovník cizích slov definuje interferenci obecně jako:

„záporný vliv již získaných vlastností při učení se něčemu novému (op- transfer):
i. mateřského jazyka při učení se cizím.“ (Kraus, 2005, s. 357)

J. Veselý v díle *Problematika vyučování ruštině jako blízce příbuznému jazyku* uvádí následující definici interference:

„V teorii cizojazyčného vyučování rozumíme interferenci narušování normy při užívání cizího jazyka, a to buď vlivem jevů mateřského jazyka, nebo vlivem jiných jevů daného cizího jazyka.“ (Veselý, 1981, s. 28)

Někteří autoři, jako např. J. Flešner, chápou naopak interferenci široce jako faktor nejen negativní, ale i pozitivní.

Termínu interference se užívá také ve smyslu čistě lingvistickém pro označení pronikání elementů jednoho jazyka do jazyka druhého při stálých vzájemných kontaktech dvou jazykových společenství, při etnické symbióze. Jde např. o přejímání slov. V tomto smyslu se však dnes užívá spíše termínu integrace (konvergence) jazyků.

Lingvistický termín interference byl zaveden pražskou školou strukturalistickou místo dřívějšího označení „míšení jazyků“. V teorii cizojazyčného vyučování se však tento termín užíval již dříve. V naší práci vycházíme ze stanoviska J. Veselého v díle *Problematika vyučování ruštině jako blízce příbuznému jazyku*. (Veselý, 1981)

2.1.1 Asimilační tendence

Interferenci lze také vykládat jako tendenci uživatele jazyka přizpůsobovat vyjadřování v cizím jazyce vyjadřovacímu způsobu mateřštiny, tj. vnucovat tvary a konstrukce mateřštiny. Mluvíme o tzv. asimilační tendenci neboli subdiferenciaci, nedostatečné diferenciaci jevů obou jazyků, např. *Čekali jsme na autobus. – Мы ждали⁺ на автобус.*

2.1.2 Disimilační tendence

Protikladný jev, tj. nadbytečnou diferenciaci jevů češtiny a ruštiny tam, kde je mezi nimi shoda, nazýváme disimilační tendencí neboli supradiferenciací, např. *v našem domě* – *в +нашом доме*. Disimilační tendence jsou mnohem slabší než tendence asimilační.

2.3 Stručná typologie interference

Interferenci dále dělíme na interlingvní neboli mezijazykovou (*léčil se v lázních* – *он лечился +в курортах* místo *на*), intralingvní neboli vnitrojazykovou (záměna *оставить X остановит*) a kombinovanou. Dále interferenci dělíme na zjevnou a skrytou a podle jazykových plánů na zvukovou (vnímání cizojazyčných zvuků přizpůsobeně hláskám jazyka mateřského), grafickou (přenos latinských písmen do ruského kontextu, např. – *Brno* – *+Врно*), pravopisnou (přenos české pravopisné normy do ruštiny, např. *нemoгу* – *+немогу*), lexikální (chyby na základě rusko-české homonymie – *красный* – krásný a ne červený), syntaktickou (přenos českých strukturních zvláštností do ruštiny, např. *Вы сама мне это +сказала* místo *Вы сами мне это сказали*) a morfologickou (přizpůsobování tvarů ruských slov příslušným českým tvarům, např. *мы были в +парку* místo *в парке*).

3. MORFOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA ZVRATNÝCH SLOVES V RUŠTINĚ

Záměru naší bakalářské práce a následující klasifikaci zvratných sloves nejlépe odpovídá charakteristika zvratných sloves Vinogradova v publikaci *Грамматика русского языка*, kde se o zvratných slovesech vyjadřuje takto:

„От всех переходных глаголов посредством суффикса –ся (-сь), прибавляемого к готовой форме соответственного переходного глагола, образуются так называемые возвратные глаголы, в которых по-разному видоизменяется взаимоотношение действующего лица и предмета или лица, на которое действие переходит (иначе – субъекта и объекта действия).“
(Vinogradov, 1960, 32)

Ke zvratným slovesům patří všechna slovesa s postfixem *–ся/–сь*, zvláštní skupinu tvoří slovesa trpného rodu a reflexiva tantum. Zvratná slovesa se tvoří jak

od sloves přechodných (*умывать – умываться*), tak i nepřechodných (*чернеть – чернеться*).

Postfix *–ся* se připojuje ke slovesným tvarům zakončeným na souhlásku, zatímco postfix *–сь* se připojuje ke slovesným tvarům zakončeným na samohlásku (*купаться, я купаюсь, ты купаешься, он купается, я купался, они купались*). Výjimku tvoří všechny formy činných přičestí, jež mají vždy postfix *–ся* (*купающийся, купающегося, купающемуся, купавшийся, купавшаяся*).

Ruština má tedy jen jeden druh zvrátneho slovesa (s postfixem *–ся* nebo *–сь*, podle zakončení slovesa) proti dvěma druhům českým (se zvratným zájmenem akuzativním *se* a dativním *si*). V současné ruštině je tato zvratná částice *–ся/–сь* neoddělitelnou součástí slovesa, zatímco v češtině mají zvratná zájmena *se, si* postavení volné.

Připojením postfixu *–ся* k přechodným slovesům se tato přechodná slovesa stávají nepřechodnými. Všechna zvratná slovesa jsou tedy nepřechodná.

3.1 Původ postfixu *–ся* a jeho funkce

Postfix *–ся* je původu zájmenného. Praslovanština měla reflexivní slovesnou formu obojího typu – reflexivního zájmena akuzativního a dativního, jež měla postavení volné. Dalším vývojem dativní typ splynul s akuzativním, nebo byl nahrazen tvary jinými (ve všech jazycích západních, kromě češtiny, a zčásti v jazycích jižních) a *–ся* se stalo nedílnou součástí slovesa.

V ruském jazyce akuzativní funkci reflexivního zájmena úplně přejal tvar *себя*. U zvratná částice *–ся* zcela zanikl význam pádu a objektu slovesného děje a vědomě přechodnou činnost slovesnou lze vyjádřit jen slovesem a akuzativním tvarem zájmene *себя*, které se pak často nerovná českému *sebe*, nýbrž českému *se*.

Základní gramatickou funkcí postfixu *–ся/–сь* je formální vyjádření obecného významu nepřechodnosti. Postfix *–ся* také v kombinaci s určitými slovesnými osnovami přidává slovesu doplňující význam. Zvratná slovesa utvořená od přechodných sloves se shromažďují do sémantických skupin, v nichž se k významu nepřechodnosti připojuje doplňující význam tvořený sémantikou osnovy daného slovesa a postfixem *–ся*.

4. KLASIFIKACE ZVRATNÝCH SLOVES V RUŠTINĚ

Klasifikace zvratných sloves je úkol poměrně náročný a výsledné klasifikace jednotlivých lingvistů se často liší.

A. N. Gvozděv v díle *Sovremennyj russkij literaturnyj jazyk II* (Gvozděv, 1967) klasifikuje zvratná slovesa na zvratná slovesa, jež vznikla od přechodných a nepřechodných sloves. Ty dále dělí do skupin v závislosti na vztahu k objektu. Slovesa vytvořená od přechodných slovesa dále člení na čtyři skupiny – zvratná slovesa vlastní (*умываться*), zvratná slovesa vzájemná (*целоваться*), slovesa trpná (*доклад готовится студентом*) a slovesa, jež jsou charakteristická potlačením vztahu k objektu a soustředěním pozornosti na činitele. Do této poslední skupiny řadí obecně zvratná slovesa a aktivně-bezobjektová slovesa. Gvozděv k obecně zvratným slovesům řadí slovesa, jež vyjadřují psychický stav (*радоваться*), procesy a vlastnosti věci (*раствор пенится*) a také slovesa vlastní a trpná.

My vycházíme z klasifikace P. Adamce v díle *Morfologie ruštiny II* (Adamec, Žaža, 1997), v níž autor uvádí, že detailní popis zvratných sloves se obvykle provádí podle dvou linií – slovotvorné a sémantické. Při slovotvorném způsobu se zkoumá především vztah mezi zvratnými slovesy utvořenými od nepřechodných sloves a mezi zvratnými slovesy utvořenými od přechodných sloves. Zvratná slovesa, jež pocházejí od přechodných sloves, lze dále dělit do sémantických skupin. Zvratná slovesa, jež vznikla z nepřechodných sloves, disponují sémantickými zvláštnostmi. Samostatnou skupinu tvoří tzv. reflexiva tantum a reflexivní pasiva.

4.1 Ruská zvratná slovesa pocházející od přechodných sloves

Přechodná slovesa vyjadřují děj namířený (přecházející) na druhý předmět, jenž stojí v akuzativu bez předložky.

- *построить дом* – *postavit dům*
- *читать книгу* – *číst knihu*
- *писать письмо* – *psát dopis*

Zvratná slovesa, jež pocházejí od takových sloves, můžeme dále dělit do sémantických skupin.

4.1.1 Slovesa s vlastním zvratným významem

Do této skupiny patří slovesa označující konkrétní děj, kdy objektem děje je sám subjekt. Jsou to především slovesa fyzického děje. Subjektem je podstatné jméno životné. Pro tato slovesa je charakteristický smyslový vztah se spojeními přechodných sloves s akuzativním tvarem zájmena *себя*.

- *мыться – мыть себя – umývat se*
- *бриться – брить себя – holit se*
- *одеваться – одевать себя – oblékat se*

Význam vlastní může tedy být v ruštině vyjádřen nejen zvratným slovesem, ale také slovesem se zvratným zájmenem *себя*. Zvratná slovesa vyjadřují děj, jenž probíhá bezděčně, zatímco slovesa se zvratným zájmenem *себя* podtrhují záměr nebo úmysl. Čeština tyto rozdíly nerozlišuje.

- *Проходя по темной комнате, он ударился об стол. – Prochází tmavou místností, narazil se o stůl.*
- *Он рассмеялся и ударил себя по колену. – Rozesmál se a uhodil se do kolene.*

V jiných případech zájmeno *себя* vyjadřuje zvratný význam vlastní a postfix *-ся* má význam trpný.

- *Он считал себя моим другом. – Pokládal se (sám sebe) za mého přítele.*
- *Он считался моим другом – Pokládali ho (byl pokládán) za mého přítele.*

V některých případech můžeme v ruštině ve zvratném významu použít pouze formy se zájmenem *себя*.

- *вести себя – chovat se*
- *чувствовать себя – cítit se*
- *держат себя – chovat se*

4.1.2 Slovesa s nepřímým zvratným významem

U těchto sloves subjekt vykonává děj pro sebe, pro svoji potřebu. Přímé objekty, na něž by byl namířen děj v odpovídající nezvratné podobě přechodného slovesa, se distancují nebo vystupují v roli nepřímých objektů. V češtině se slovesa s nepřímým významem pojí s dativním tvarem zvratného zájmena *si*. V ruštině se během

historického vývoje ustálil pouze jeden zvrtný sufix *-ся*, jenž vyjadřuje také nepřímý význam.

- *запасишь дровами* – *opatřit si zásobu dřeva*
- *строить* – *stavět si*
- *жаловаться* – *stěžovat si*

V mnoha případech českým tvarům s nepřímou formou *si* v ruštině odpovídají nezvratná slovesa.

- *купить книгу* – *koupit si knihu*
- *взять кусочек торта* – *vzít si kousek dortu*
- *взять книгу в библиотеке* – *vyřídčit si knihu v knihovně*

Pokud má přítomnost přivlastňovací souvztažnosti děje a jeho objektu se subjektem komunikativní význam, můžeme ve funkci nepřímého doplnění použít dativní tvar zvrtného zájmena *себя* a přivlastňovací zájmeno *свой*.

- *Павел налил себе рюмочку.* – *Pavel si nalil skleničku.*
- *Он начнет утюжить свою бороду.* – *Začne si hladit bradku.*

Forma *себя* značí také snadnost provedení děje, stejně jako v češtině forma *si*.

- *Он сидит себе дома и читает.* – *Sedí si doma a čte.*
- *Он живет себе беззаботно.* – *Bezstarostně si žije.*

Zájmeno *себе* můžeme použít také v podobě *у себя* a *для себя*.

- *строить* – *строить себе, строить для себя*
- *запасается* – *запасает себя, запасает для себя*

V ruštině se někdy používá přechodné sloveso s nezávaznou přítomností zájmena *себе*.

- *Я шил (себе) костюм.* – *Dal jsem si ušít šaty.*

S nepřímým významem se pojí také význam objednávky. Subjekt si kvůli svému zájmu objedná u někoho provedení děje nebo úkolu. V českém jazyce se tento význam vyjadřuje pomocí slovesa *дát* s infinitivem zvrtného slovesa.

- *Я сегодня подстригся.* – *Dal jsem se dnes ostříhat.*
- *Я снимался у фотографа.* – *Dal jsem se vyfotografovat u fotografa.*
- *Он побрился у парикахера.* – *Dal se oholit u holiče.*

4.1.3 Slovesa s významem vzájemnosti

Tato slovesa nazývají děj, jenž probíhá mezi dvěma nebo více osobami. Každá z těchto osob je zároveň subjektem a objektem takového děje.

- *обниматься – objímat se*
- *целоваться – líbat se*
- *видеться – vidět se*

Reciproční význam se dá v ruštině vyjádřit dalšími dvěma způsoby – pomocí spojení *друг друга* a zvratným slovesem s předložkovým pádem.

- *Они обнимают друг друга. – Objímají se.*
- *Они обнимаются с кем-нибудь. – Objímají se s někým.*

4.1.4 Slovesa s významem stavovým

Do této skupiny se řadí slovesa označující především psychický stav, jenž se však může projevit také ve fyziognomii subjektu. Dále do této skupiny podle P. Adamce patří také slovesa pojící se s neživotným subjektem. Ta je však pro naše účely třeba ještě dále rozdělit. Slovesa s významem stavovým proto dále dělíme následovně.

4.1.4.1 Slovesa s významem stavovým pojící se s životným subjektem

Do této skupiny řadíme slovesa, jež označují především psychický stav.

- *радоваться – radovat se*
- *волноваться – znepokojovat se*
- *стыдиться – stydět se*

4.1.4.3 Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem

- *Перед воротами расстилалась широкая площадь. – Před vraty se rozkládalo široké náměstí.*

4.1.4.3 Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem

- *Глаза его округлились. – Oči se mu zaokrouhlily.*

4.1.5 Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost subjektu

Takový příznak je představen jako stálá vlastnost subjektu.

- *Кратива жжётся.* – *Korřiva pálí.*
- *Собака кусается.* – *Pes kouše.*
- *Корова бодаётся.* – *Kráva trká.*

Druhou sémantickou skupinu tvoří slovesa vyjadřující schopnost subjektu podrobovat se ději. Na rozdíl od předcházejícího typu, kde sloveso vyjadřovalo aktivní vlastnost subjektu, do této skupiny patří slovesa vyjadřující spíše pasivní (v sémantickém slova smyslu) vlastnost.

- *Посуда бьётся легко.* – *Nádobí se snadno rozbije.*
- *Дверь не открывается.* – *Dveře se nedají otevřít.*
- *Мясо режется плохо.* – *Maso se špatně krájí.*

4.2 Ruská zvrtná slovesa pocházející od nepřechodných sloves

Nepřechodná slovesa jsou taková slovesa, jejichž děj není namířen na žádný předmět. Jsou to především slovesa pohybu (*идти, бежать, лежать*) a slovesa označující stav (*сидеть, спать, гореть*). Hranice mezi přechodnými a nepřechodnými slovesy není absolutní. Konkrétní sloveso může být v různých kontextech nepřechodným i přechodným.

- *писать письмо – он хорошо пишет*
- *петь песню – она учится петь*

Zvrtná slovesa pocházející od nepřechodných sloves se většinou již dále nedělí. Mezi lingvisty, kteří zvrtná slovesa pocházející od nepřechodných dále dělí, patří např. N. J. Švedova v práci *Грамматика современного русского литературного языка* (Švedova, 1970). Švedova tato slovesa člení na slovesa s postfixem *-ся* (*краснет – краснеться*) a slovesa vytvořená sufixo-prefixálním způsobem (*дозвониться – дозвонит се*). My však zvrtná slovesa pocházející od nepřechodných sloves v naší práci již dále dělit nebudeme.

5. REFLEXIVNÍ PASIVA

Samostatnou skupinu při klasifikaci zvratných sloves tvoří tzv. reflexivní pasiva. Otázka pasiva (trpného rodu) je v ruštině i češtině velmi složitá, a to jak po stránce výrazové, tak i významové.

Z hlediska výrazového tkví problematika pasiva především ve dvojím způsobu jeho vyjádření, tj. synonymičnosti dvou pasivních forem. Pasiv se vyjadřuje buď zvratnou formou, tj. slovesem se zvratnou částicí *–ся* (*дом строился – dům se stavěl*), nebo opsanou formou, t. j. tvarem slovesa být se jmenným tvarem pasivního přičestí (*дом был построен – dům byl postaven*). Ani jedna z těchto forem však nemá pouze funkci pasivní, zejména zvratná forma je mnohoznačná.

- *В нашем городе строится новый дом.* – pasivní význam
- *Мой дядя строится за городом.* – aktivní význam

Ani opsaná forma není jednoznačná a může vyjadřovat buď děj a zároveň stav dějem způsobený a tehdy ji považujeme za slovesnou opsanou pasivní formu, nebo vyjadřuje jen stav a je možno ji považovat za jmenný přísudek se sponou.

- *Из-за таких неожиданных случаев...доступ на завод был строго воспрещен.* – opsaná pasivní forma
- *Над печью было развешано детское белье.* – jmenný přísudek se sponou

Pasivní je taková větná konstrukce, jež má v přísudku pasivní slovesný tvar a podmětem není činitel děje. Činitel děje však nejen reálně existuje, ale jeho existenci si mluvčí uvědomuje.

O pasivu v ruštině a češtině lze mluvit ve dvojím smyslu. V užším smyslu tehdy, je-li podmětem reálný cíl děje.

- *Впрочем, и на заводах конечно, каждая новая доменная печь освещалась.* – Přesto však i tu byla každá vysoká pec svícena.

V širším smyslu hovoříme o pasivu tehdy, jde-li o věty bezpodmětne, kdy cíl slovesného děje zůstává předmětem, ale přesto činitel není podmětem. Jde o tzv. neosobní pasivum.

- *Те, о которых здесь говорится, вероятно себя узнают. – Ti, o nichž se tu mluví, se patrně poznají.*

- *Мы вельможи, которым позволяется пренебрегать школьными правилами. – Мы velmoži, jimž je dovoleno ignorovat školní pravidla.*

Ve většině případů českým vazbám s neosobním pasivem odpovídají v ruštině vazby jiné. Nejčastěji se místo nich užívá aktivních vět s nevyjádřeným všeobecným podmětem.

- *Na několika dolech se toho času stávkovalo. – На нескольких шахтах уже бастовали.*
- *A pije se tam. – А пьют там.*

Neosobní pasivum lze do ruštiny přeložit také aktivní vazbou s vyjádřeným všeobecným podmětem, např. slovy *все, люди...*

- *Veřejně se tehdy mluvilo o tom problému. – Все открыто говорили об этой проблеме.*

Jindy se neosobní pasivum do ruštiny překládá substantivními vazbami.

- *Tam se dobře vaří. – Там хороший стол.*
- *Jede se tam dvě hodiny. – Туда два часа езды.*

6. REFLEXIVA TANTUM

Zvláštní skupinu mezi zvrtnými slovesy tvoří tzv. reflexiva tantum, neboť nemají nezvratný protějšek, tzn. že nejsou odvozena od nezvratných sloves. P. Adamec v práci *Morfologie ruštiny II* (Adamec, Žaža, 1997) proto reflexiva tantum nazývá jako *непроизводные возвратные глаголы – neodvozená zvrtná slovesa*. My se však držíme termínu reflexiva tantum.

O. Parolková ve studii *Gramatické stati z ruštiny o zvrtných slovesech* píše:

„Řada sloves se vyskytuje jen ve tvarech zvrtných. Jsou to tzv. stále zvrtná slovesa (reflexiva tantum), jako бояться, удаваться, касаться, гордиться, случиться, смеяться, стремиться, стараться, влюбиться, касаться а ж.

V jednotlivých případech bývají mezi ruštinou a češtinou rozdíly, např. jen v ruštině patří ke stálým zvrtným slovesům ломаться (praskat), бороться (bojovat), пользоваться (používat čeho), вторгнуться (vtrhnout), гнездиться (hnízdit), остаться (zůstat), лениться (lenožit), скончаться (skonat), срúстаться (srůstat),

слезиться (slzet), скynуться (skrblit), соревноваться (soutěžít) a j. Наopak jen v češtině jsou stále zvratná slovesa: потit se (nometъ), tmít se (темнетъ), účastnit se чего (участновать в чем), chvástat se (хвастатъ) a j. “ (Korecký et. al., 1956, s. 201)

Zvratná sloves se mohou dále dělit do sémantických skupin – zvratná slovesa s vlastním zvratným významem (*поклониться – uklonit se*), zvratná slovesa s významem vzájemnosti (*кланяться – zdravit se*) a zvratná slovesa s významem stavovým (*бояться – bát se*), přičemž poslední skupina je nejpočetnější. My však zvratná slovesa v naší práci již dále dělit nebudeme.

Myšlenkový proces může mít také svůj objekt nebo předmět, jenž však nestojí ve čtvrtém pádě.

- *Гордиться успехом сына. – Být hrdý na svůj úspěch.*
- *Сомневаться в правильности поступка. – Pochybovat o správnosti činu.*

V následujícím přehledu můžeme porovnat další ruská reflexiva tantum s českými nezvratnými slovesy.

- *зablудиться – zabloudit*
- *заботиться – pečovat, starat se*
- *лишиться – ztratit*
- *надеяться – doufat*
- *согласиться – souhlasit*

V následující příkladech můžeme naopak porovnat česká reflexiva tantum s ruskými nezvratnými ekvivalenty.

- *dívat se – смотреть*
- *chvět se – дрожать*
- *opozdit se – опоздать*
- *zeptat se – спросить*

7. MORFOLOGICKÁ CHARAKTERISTIKA ZVRATNÝCH SLOVES V ČEŠTINĚ

B. Havránek se ve svém díle *Česká mluvnice* o zvratných slovesech vyjadřuje následovně:

„Zvratná (reflexivní) podoba slovesa je tvar slovesný složený z tvaru slovesa samého a dvojí formy zvratného (reflexivního) zájmena, se nebo si.“ (Havránek, 1988, s. 240)

„Zvratná (reflexivní) podoba sloves, zejména s významem zájmu podmětu, bývá různým způsobem lexikalizována a vznikají poměrně samostatná zvratná slovesa (slovesa reflexivní, nebo reflexiva).“ (Havránek, 1988, s. 242)

8. INTERFERENCE V OBLASTI ZVRATNÝCH SLOVES

O interferenci v oblasti zvratných sloves hovoří A. Šourková v práci *Interference v ruské morfologii* (Šourková, Zajíčková, 1968) a také L. Rozkocová ve studii *Mezijazyková a vnitrojazyková interference*. (Zatovkaňuk et al., 1979)

A. Šourková rozlišuje 4 základní skupiny chyb nesprávného používání zvratných a nezvratných slovesných tvarů, jejichž kritériem je vztah k odpovídajícím českým slovesům.

8.1 Chyby ve slovesech s odlišnou zvratností v češtině

Základní příčinou těchto chyb je interference češtiny, tj. žáci užívají ruského slovesa ve formě nezvratné místo zvratné tam, kde by v češtině užili formy nezvratné a naopak.

8.1.1 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině zvratná a v češtině nezvratná

Z výzkumu katedry ruského jazyka a ukrajinského jazyka FF UK vyplývá, že žáci častěji chybují v použití nezvratných sloves místo zvratných. Mimořádně velký počet chyb padá na tři slovesa: *остаться/оставаться* – *zůstat/zůstatvat*, *начаться/начинаться* – *začít/začínat* a *кончиться/кончатся* – *skončit/končit se*. Počet chyb doložených u těchto tří sloves tvoří plně dvě třetiny všech chyb této skupiny.

U slovesa *остаться* je záporný vliv interference posílen tím, že český žák při osvojování tohoto slovesa musí prodělavat dvojí diferenční proces. Musí totiž oddiferenciovat jednak české *stát se kým* od ruského nezvratného *стать кем*, jednak české *zůstat* od ruského zvratného *остаться*. Jde tedy o interferenci kombinovanou, tudíž zvláště složitou.

Chyby u slovesa *начаться/начинаться* jsou rovněž způsobeny kombinovanou a zvláště složitou interferencí, ale jiného typu. V češtině totiž není rozdíl mezi slovesem *začínat* ve funkci slovesa předmětného (*Он začíná práci.*) a bezpředmětového (*Яро začíná.*), zatímco v ruštině sloveso bezpředmětové musí mít formu zvratnou. (*Весна начинается.*) Vytvoření správných spojů je ztíženo také složitým vztahem mezi češtinou a ruštinou v oblasti vidu. Totéž platí o dvojici *кончиться/кончатся*.

Větší frekvenci chyb se vyznačují také slovesa *добиваться – usilovat*, *слушаться – poslouchat*, *согласиться/согласиаться – souhlasit*, *тренироваться – trénovat* a konstrukce *мне пришлось*.

U slovesa *слушаться* jde opět o kombinovanou složitou interferenci. Proti výraznému rozlišení českého *slyšet*, *poslouchat* stojí v ruštině méně výrazné *слышать*, *слушать/слушаться*. Českému *poslouchat* odpovídá podle významu buď *слушать* (*музыку*) nebo *слушаться* (*мамы*).

8.1.2 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině nezvratná a v češtině zvratná

Mimořádně vysoký počet chyb je v této skupině zaznamenán u slovesa *стать кем*. Je způsoben příčinami, jež byly uvedeny u slovesa *остаться*.

Větší počet chyb je zaznamenán také u sloves, jichž žáci užívají v hovorových cvičeních: *гулять – procházet se*, *загореть/загорать – opálit se/opalovat se*, *опоздать/опаздывать – opozdit se/opožďovat se*, *решишь/решишь – rozhodnout se/rozhodovat se*, *смотреть/посмотреть – dívat se/podívat se*, *спорить – hádat se*, *спросить/спрашивать – zeptat se/ptát se*, *участвовать – účastnit se*.

8.2 Chyby ve slovesech se shodnou zvratností v češtině

U těchto sloves žáci často užívají nesprávných forem nezvratných místo zvratných a naopak, což ukazuje, že k chybám dochází i tam, kde se čeština s ruštinou v užití zvratných forem neliší.

8.2.1 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině i v češtině zvratná

Podle výzkumu stojí tato skupina co do počtu chyb na druhém místě. Lze předpokládat, že jednou z hlavních příčin je oddělení zvratného zájmena *se* od slovesa v češtině a hlavně jeho volné postavení. Věta *Одпoлeднe se chceme jít koupат* pro žáka vyznívá tvarem *koupат* a můžeme se tedy setkat s chybou typu *Мы пойдeм +купатъ*, ačkoliv ruskému *купатъся* odpovídá české *koupат se*. V nižších třídách se setkáváme dokonce s chybou typu *Ребятaм +се письмо очeнь понравило* nebo *А. С. Пушкин +ся родил в горoде...*

Nepříznivými faktory, jež oslabují cit pro shodu ve zvratnosti, mohou být:

- a) Zvuková odlišnost příslušného českého slovesa.
- b) Odlišná rekce, např. u slovesa *взятъся за что – дaт se do něčeho*.
- c) Neobvyklá slovní spojení, např. *ложитъся спать – lehnout si/jít spát*.
- d) Neobvyklá větná konstrukce, např. *Ему некуда было спрятатъся. – Neměl se kam schovat*.
- e) Existence dvou sloves téhož nebo podobného významu lišících se navzájem jednak zvratností, jednak rekcí, např. *встречатъ кого – встречатъся с кем*.
- f) Náhodné vlivy, např. sousedství dvou významově blízkých sloves, z nichž jedno je zvratné a jedno nezvratné, např. *заснутъ – проснутъся*.

8.2.2 Chyby ve slovesech, jež jsou v ruštině i v češtině nezvratná

V této skupině se podle výzkumu vyskytuje podstatně menší počet chyb, což můžeme vysvětlit tím, že na tuto skupinu nemůže mít vliv volného postavení zvratného zájmena *se*, jako je tomu u předchozí skupiny.

Zvratné formy místo nezvratné žáci užívají u některých sloves, která vůbec zvratné formy netvoří. Jde většinou o slovesa nepodobná češtině a málo frekventovaná v ruské řeči žáků: *надоесть – omrzet, отстатъ – zůstat pozadu, уснетъ – stihnout, вспорхнутъ – frknout, крепнутъ – sílit a наскучитъ – znudit*.

Nepříznivými faktory, jež oslabují cit pro shodu v nezvratnosti, mohou být:

- a) Shodné znění sloves v ruštině a češtině, např. *+кончитъся школу*.
- b) Vliv kombinované interference, např. *+надеться что – vliv ruského одеться i českého obléci si*.
- c) Existence dvou ruských sloves téhož základu lišících se co do zvratnosti i rekce ve spojení s přechodností a nepřechodností, např. *+обрадоватъся кого*.

- d) Mechanické přenášení zvrtného slovesného tvaru z pasivní konstrukce do aktivní, např. *Поэмы* ⁺*отразились влияния*.
- f) Vliv českých zvrtných synonym, např. nezvrtnému *состоять из* odpovídá v češtině nezvrtné *sestávat z čeho* nebo zvrtné *складат се з чего*. Tak lze vysvětlit tvar ⁺*состояться из*.
- g) Ztotožnění zvrtné částice s redukovanými tvary českého pomocného slovesa *jsi*, např. *ты мне* ⁺*написалась письмо* – *написала jsi mi dopis/написала mi*.
- h) Spojení nezvrtného slovesa s několika zvrtnými, např. při popisu ranních činností: ⁺*я встанусь*, asi proto, že následuje *я моюсь, одеваюсь* и.т.д.
- i) Mechanické připojení částice *–сь*, následuje-li slovo začínající souhláskou *s-*, např. ⁺*ночюясь с грузчиками*.

Kromě výše uvedených hlavních typů chyb se vyskytují ještě další typy chyb:

8.3 Chyby vzniklé kontaminací zvrtných a nezvrtných sloves a jejich vazeb

Existence dvou sloves téhož základu v nezvrtné a zvrtné formě s rozdílem v rekcí buď uvnitř ruštiny, nebo rozdíl v rekcí mezi českým a ruským slovesem působí nejistotu v užívání zvrtných a nezvrtných forem, např. slovesa *встретить кого, встречаться с кем* se shodují s češtinou ve zvrtnosti i v rekcí *potkat někoho, setkat se s někým*, přesto je ve výzkumném materiálu doloženo chybné spojení ⁺*встретить с кем*.

8.4 Přenos zvrtného zájmena *si* do ruštiny

Žáci nadbytečně přenášejí do ruštiny české zvrtné *si* a používají k jeho vyjádření nesprávně buď zvrtného zájmena *себя*, nebo zvrtné formy slovesa.

Tyto chyby jsou doloženy u ruských nezvrtných sloves, jimž v češtině odpovídají reflexiva tantum, např. *прят si* – ⁺*желать себе, желаться, všimat si* – ⁺*замечать себе, hrát si* – ⁺*играться, sednout si* – ⁺*сесться* и.т.д.

Do druhé skupiny patří chyby vznikající tím, že žáci užívají zájmena nebo zvrtná slovesa tam, kde české *si* vyjadřuje objekt, který je zároveň subjektem, např. *организовать si práci* – ⁺*организовать себе работу, vezmi si ту книгу* – ⁺*возьмусь эту книгу* и.т.д.

8.5 Chyby ve vyjadřování významu vzájemnosti

Žáci užívají zvrátneho zájmena *себе* nebo zvrátne formy slovesa pro vyjádření vzájemnosti také tam, kde se v ruštině musí užít opisné konstrukce *друг друга, друг другу* nebo *друг с другом*, např. ⁺*знаться, +посещаться* и.т.д.

8.6 Náhrada spojení *чувствовать себя* tvarem ⁺*чувствоваться*

Pod vlivem českého *cítit se* používají žáci nesprávně zvrátneho slovesa ⁺*чувствоваться* místo *чувствовать себя*.

8.7 Připojení zvrátne částice k pomocnému slovesu

K ojediněle doloženým chybám patří připojování zvrátne částice k pomocnému slovesu místo k slovesu významovému. Příčinou je pravděpodobně volné postavení českého *se* ve větě, např. *chtějí se schovat* – ⁺*они хотятся спрятать, ходиме се купат* – ⁺*мы ходимся купать* и.т.д.

8.8 Záměna infinitivu a určitých tvarů zvrátnych sloves

Jedná se hlavně o záměnu infinitivu a 3. os. sg. ind. prez. (*бороться* – ⁺*он борется*) nebo 3. os. pl. (*бороться* – ⁺*они борются*), někdy s měkkým znakem.

Frekventovanější je ovšem chyba opačná – infinitiv místo 3. os. sg. (⁺*он бороться*) nebo infinitiv místo 3. os. pl. (⁺*они бороться*).

8.9 Pravopisné chyby u zvrátnych sloves

Častou pravopisnou chybou bývá vynechávání měkkého znaku v infinitivu a v 2. os. sg. ind. prez. Dále je to také nadbytečné vkládání měkkého znaku v 3. os. sg. a pl. ind. prez. a tvaru mužského rodu sg. min. A nakonec se k pravopisným chybám u zvrátnych sloves řadí chybné psaní postfixu *-ся*, např. ⁺*ты занимаешся*.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

1. ÚVOD K PRAKTICKÉ ČÁSTI

Cílem praktické části je na základě excerpovaného materiálu stanovit, vyskytují-li se obecně při překladu zvrtných sloves z ruštiny do češtiny více rozdílů či shod ve zvrtnosti, jaký je poměr rozdílů a shod v jednotlivých klasifikačních skupinách a která klasifikační skupina je zastoupena nejvíce.

Vycházíme z předpokladu, že v námi excerpovaném materiálu se bude vyskytovat více shod než rozdílů a že nejvíce budou zastoupena slovesa s vlastním zvrtným významem.

Pro větší objektivitu a získání dostatečného množství jazykového materiálu jsme provedli excerpaci z pěti různých žánrů. Divadelní hru zastupují dílo *Tri sestry* A. P. Čechova (Čechov, 1980), jež jsme porovnávali s českým překladem L. Fikara, z dětské literatury jsme vybrali knihu *Russkie narodnye skazki* A. N. Afanasjeva (Afanasjev, 1957), jež do češtiny přeložili R. Lužík a K. Dvořák a vyšla pod názvem *Ruské lidové pohádky*, z klasické literatury jsme vybrali dílo *Hrdina naší doby* M. J. Lermontova (Lermontov, 1994), jež přeložili Bohuslav Ilek a Zdenka Bergerová, současnou moderní literaturu zastupuje *Sobačie serdce* M. A. Bulgakova (Bulgakov, 1989), do češtiny jej přeložila L. Dušková. Publicistický styl je zastoupen články z časopisů *Slovo* a *Mir ruskogo slova*.

2. POSTUP PŘI EXCERPCI

Při provádění excerpce jsme postupně studovali ruské originály i české překlady. Excerpovaný materiál je seřazen abecedně do tabulek, jež jsou dále rozděleny podle příslušnosti ke klasifikačním skupinám zvratných sloves v ruštině a podle toho, jestli se český překlad od ruského originálu ve zvratnosti liší nebo neliší. Tabulky byly vytvořeny v programu Microsoft Office Excel 2003 a poté převedeny do programu Microsoft Office Word 2003.

Každá ze sestavených tabulek je rozdělena do 8 sloupců a obsahuje 5 položek. Jedná se o tyto položky: zdroj (Z), strana (S), zvratné sloveso v ruském originále, příklad a překlad. Pro názornost ilustrujeme na příkladu:

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	21	обещаться	«...; он обещался пригнать десяток баранов:...»	6	23	slíbit	„...; slíbil, že přizene deset beranů;...“

Všechny knihy, s nimiž jsme při excerpce pracovali, byly označeny číslem. Číslo 1 zastupuje knihu *Tri sestry* A. P. Čechova, č. 2 její překlad do češtiny – *Tři sestry*, č. 3 *Narodnyje ruskije skazki* A. N. Afanasjeva, č. 4 *Ruské lidové pohádky*, č. 5 *Geroj naševo vremeni* M. J. Lermontova a č. 6 jsme přiřadili jejímu překladu *Hrdina naší doby* a č. 7 náleží dílu *Sobačie serdce* M. Bulgakova a č. 8 jeho překladu *Psí srdce*. Číslem 9 je označen článek *Russkie v carstve Turkmenbaši*, č. 10 náleží článku *Žukov i Stalin*, č. 11 jsme přiřadili článku *Ego nazывали Maršalom orchestra* a č. 11 patří článku *Rostov-na-Domu*.

Za jednotlivými tabulkami uvádíme dílčí závěry a komentáře z nich vyplývající.

3. EXCERPOVANÝ JAZYKOVÝ MATERIÁL

3.1 Ruská zvrtná slovesa pocházející od přechodných sloves

3.1.1 Slovesa s vlastním zvrtným významem s odlišnou zvrtností v češtině

Z	S	Zvrtné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	59	волочаться	Они пьют - однако не воду, гуляют мало, волочатся только мимоходом;...	6	68	flirtovat	Pijí, ale ne vodu, procházejí se málo, flirtují jen mimochodem;...
1	246	заняться	«Завтра пятница, у нас нет присутствия, но я все равно приду... займусь. »	2	48	pracovat	„Zítra je pátek, naše rada nezasedá, ale nevádí, přijdu a буду работать. “
7	177	зашелкнуться	« Зашелкнулся я.»	8	137	zamknout	„ Zamкнул jsem.“
7	128	извернуться	Пес извернулся , пружинился и вдруг ударил в дверь.	8	28	uskočit	Pes uskočil , nahrbil hřbet a vši silou vrazil zdravým bokem do dveří, až to zapraštělo po celém bytě.
5	59	лечиться	...; между ними было два гувернера с своими воспитанниками, приехавшими лечиться от золотухи.	6	69	léčit	Byli mezi nimi dva vychovatele se svými svěřenci, kteří sem přijeli лечит skrofulosu.
7	121	наголодаться	Потому что наголодался я в молодости достаточно,...	8	13	užít hladu	Však jsem dost hladu užil za mlada.
7	196	насторожить-ся	Филипп Филиппович вдруг насторожился , поднял палец.	8	176	zpozornět	Filipp Philippovič zpozorněl a zdvihl ukazovák.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	21	обещаться	«...; он обещался пригнать десяток баранов:...»	6	23	slíbit	„...; slíbil , že přizene deset beranů;...“
5	15	отправиться	« Отправились. »	6	17	jít	„ Šli jsme. “
5	62	подделаться	«Мон cher», отвечал я ему, стараясь подделаться под его тон,...	6	71	napodobit	„Mon cher,“ odpověděl jsem mu a snažil jsem se napodobit jeho tón,...
7	130	подняться	Пес поднялся на нетвердые ноги,...	8	34	vstát	Pes vstal na zesláblých nohou se zapotácel a...
5	96	покачнуться	Мы были уж на середине, в самой быстрине, когда она вдруг на седле покачнулась.	6	110	zakolísat	Byli jsme právě uprostřed nejdravějšího proudu, když najednou v sedle zakolísala.
5	117	полагаться	«...; но я полагаюсь на ваше сердце, на вашу честь;...»	6	135	spoléhat	„...; ale spoléhám na vaše srdce a na vaši čest.“
7	128	потеряться	Личность охнула, но не потерялась.	8	31	ztratit duchařitost	Dotyčný vykřikl, ale neztratil duchapřítomnost.
7	186	потянуться	Филипп Филиппович откинулся по своему обыкновению на готическую спинку и потянулся к газете на столике.	8	155	sáhnout	Filipp Filippovič se zvrátil na gotické křeslo, jak bylo jeho zvykem, a sáhl po novinách na stolku.
5	41	пошатнуться	...прибавил он, ударив дружески по плечу лакея, так что заставил его пошатнуться...	6	45	zazvrávorat	...dodal a pleskl lokajovi přátelsky na rameno tak, že lokaj až zavrávoral...
1	280	придираться	Соленый стал придираться к барону,...	2	110	dotírat	Solený začal dotírat na barona,...

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	32	приложиться	«Мой гренадер приложился ... бац!...»	6	35	zamířít	„Můj granátník zamířil ... a bác...“
7	146	прищуриться	Он прищурился ,...	8	66	přimhouřit oči	Přimhouřil oči ,...
5	76	проигратся	«Желаю тебе проигратся ...»	6	88	prohrát	„Přeju ti, abys prohrál .“
7	175	просочиться	..., и тотчас просочился в узкую щель на черную лестницу.	8	132	proklouznout	Než se kdo nadál, proklouzl úzkou škvírou na zadní schody.
7	135	простудиться	«...,во-первых, вы простудитесь ,...»	8	44	nastydnout	„mohli by nastydnout , to za prvé,...“
7	178	просунуться	«Когда же операция?» приставал голос и пытался просунуться в щель.	8	140	prolézt	„Kdy mě teda budete operovat?“ nedal se odbýt hlas za dveřmi a snažil se prolézt škvírou.
7	197	протрезвиться	Я ему устрою бенефис, когда он протрезвится .	8	181	vystřízlivět	Jen co vystřízliví , já mu zasolím!
5	28	собираться	«Благодарю вас.» (Собирается уйти.)	6	34	chtít	„Děkuji pěkně.“ (Chce odejít.)
5	104	согласиться	Доктор согласился быть моим секундантом;...	6	120	souhlasit	Doktor souhlasil s tím, že bude mým sekundantem.
1	281	сознаться	«У вас характер странный, надо сознаться ».	2	67	uznat	„Máte divnou povahu, to musíte uznat .“
5	28	спускаться	Итак, мы спускались с Гуд-горы в Чертову долину...	6	31	sestupovat	Tedy, sestupovali jsme s hory Gud do Čertova údolí...
1	328	торопиться	«Будьте добры. Я тороплюсь .»	2	125	spěchat	„Buďte tak hodná, spěchám .“

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
1	231	трудиться	«И если я не буду рано вставать и трудиться , то откажите мне в вашей дружбе, Иван Романыч.»	2	14	pracovat	„A jestli nebudu časně vstávat a jestli nebudu pracovat , odřekněte se mého přátelství, Ivane Romanyči...“
5	19	убраться	«Не лучше ли нам поскорей убраться ?»	6	22	zmizet	„Neměli bychom raději zmizet ?“
5	123	удалиться	Они удалились ,...	6	143	odejít	Odešli ,...
7	164	уклониться	Впрочем, я уклонился в сторону...	8	108	odbočit	Ale trochu jsem odbočil ...
7	200	устремиться	«Я не хочу», - злобно отозвался Шариков, пытаясь устремиться вслед за сгорающей от стыда барышней и Филиппом Филипповичем.	8	188	proniknout	„Já nechci,“ vztekle se bránil Barykov a snažil se proniknout za slečnou do pracovny. Ta se div nepropadla hanbou.

3.1.2 Slovesa s vlastním zvratným významem se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Пřeklad	Пříklad
5	17	броситься	«...и я слышал, как они бросились ловить моего коня.»	6	19	pustit se	„...a slyšel jsem, jak se pustili za koněm.“
5	73	ввериться	Она вверилась мне снова с прежней беспечностью,	6	84	svěřit se	Svěřila se mně znovu s bývalou důvěřivostí...
3	212	величаться	«А сама живет – величается. »	4	354	natřásat se	„...a teď sama dobře má se, u knížete natřásá se. “
1	256	венчаться	Бальзак венчался в Бердичеве.	2	60	oženit se	Balzac se v Berdičevu oženil.
5	25	вернуться	«...; если хочешь, вернись к отцу, – ты свободна.»	6	27	vrátit se	„...; chceš-li, vrať se k otci – jsi volná.“
7	127	вертеться	«Погоди-ка, не вертись , фить...»	8	27	vertět se	„Počkej, nevrť se , no tak...“
5	32	влюбляться	«...; влюблялся в светских красавиц и был любим,...»	6	36	zamilovat se	„ Zamiloval jsem se často do krasavic velkého světa a byl jsem milován,...“
7	173	вмешиваться	«Как же мне не вмешиваться. »	8	127	plést se	„Eště já bych se do toho neplet, “
5	25	возвращаться	«...; старик возвращался из напрасных поисков за дочерью;...»	6	28	vracet se	„ Stařec se vracel z marného pátrání po dceři.“
5	67	волочиться	«И вы в самом деле хотите волочиться за княжной?»	6	77	dvořit se	„A vy se opravdu chcete komtese dvořit? “
5	21	вооружиться	«Вечером Григорий Александрович вооружился и выехал из крепости:...»	6	23	ozbrojit se	„Večer se Grigorij Alexandrovič ozbrojil a vyjel z pevnosti;...“
5	34	воротиться	«Эй, не воротиться ли?»	6	38	vrátit se	„Což abychom se vrátili? “

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	42	ворочаться	..., наконец лег, но долго кашлял, плевал, ворочался .	6	46	převracet se	..., a když si nakonec lehl, dlouho kašlal, plival a převracel se .
5	55	вцепиться	Хочу ее оттолкнуть от себя – она как кошка вцепилась в мою одежду,...	6	63	zachytit se	Chci ji od sebe odstrčit, ale ona se křečovitě zachytila do mých šatů jako kočka,...
5	92	выпрямиться	Она выпрямилась в креслах, глаза ее засверкали...	6	106	vpřít se	Vzpřímila se v křesle a oči jí zajiskřily.
5	96	выпутаться	Мне хотелось видеть, как она выпутается из этого затруднительного положения.	6	111	vyprostit se	Zajímalo mne, jak se z toho svízelného postavení vyprostí .
5	102	вырваться	«Мы хотели его схватить, только он вырвался и, как заяц, бросился в кусты;...»	6	118	vytrhnout se	„Chtěli jsme ho chytit, jenže se vytrhl a jako zajíc skočil do křoví,..."
5	18	гнаться	«...долго, долго они за ним гонялись ,...»	6	20	honit se	„Dlouho, dlouho se za ním honili ..."
7	122	двинуться	Господин уверенно пересек в столбе метели улицу и двинулся в подворотню.	8	15	namířit si to	Pán sebejistě přešel ulici, třebaže vánice na něj pěkně dorážela, a namířil si to k průjezdu.
5	13	деваться	Я не знал, куда деваться : тут блеют овцы, там ворчит собака.	6	14	podít se	Nevěděl jsem, kudy se podít , tu bečely ovce, tam vrčel pes.
5	32	догадываться	«...: вы думаете, что он не догадывается , что вы частию помогли Азамату?»	6	36	dovtípit se	„..., myslíte, že se nedovtípil , že jste tak trochu pomohl Azamatovi?“

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	83	жениться	..., которую обольстить я не хочу и на которой никогда не женюсь?	6	96	oženit se	..., kterou nechci svést a s níž se nikdy neožením.
5	42	завернуться	Я лег на диван, завернувшись в шинель и...	6	46	zabalit se	Lehl jsem si na pohovku, zabalil se do pláště,...
1	269	загрязниться	На пожаре я загрязнился весь, ни на что не похож.	2	88	umazat se	U ohně jsem se celý umazal , podívejte, jak vypadám!
1	280	заниматься	...; он не знает людей и их слабых струн, потому что занимался целую жизнь одним собою.	2	69	zabývat se	Nezná lidi a jejich slabé stránky, protože se celý život zabýval jen sám sebou.
1	242	затеряться	...; в течение вашей жизни мало-помалу вы должны будете уступить и затеряться в стотысячной толпе,...	2	31	ztratit se	Jak tu budete žít, kousek po kousku budete slevovat, ztratíte se v tom stotisíci,...
5	24	защищаться	...; она слабо защищалась и только повторяла: «Поджалуйста, поджалуйста, не нада, не нада.»	6	27	bránit se	...; slabě se bránila a jen opakovala: „Prosím, prosím, ne, ne.“
5	77	извиниться	«Вообразите, толкнула меня и не извинилась ,...»	6	89	omluvit se	„Jen si představte, vrazila do mne a neomluvila se ,...“
7	171	именоваться	«Как же вам угодно именоваться? »	8	124	jmenovat se	„Jak byste se chtěl jmenovat? “
10	18	исправиться	...и заверял Сталина, что исправиться.	-	-	polepšit se	...a ujišťoval Stalina, že se polepší.
3	33	кататься	Катится колобок по дороге,...	4	39	kutálet se	Kutálí se koblížek po cestě...

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преklad	Пříklad
1	275	каяться	Мне хочется каяться , милые сестры.	2	99	svěřit se	Chtěla bych se vám svěřit , sestry.
5	17	кинуться	«...все кинулись за ним с криком;...»	6	20	vrhnout se	„Všichni se za ním vrhli s křikem.“
5	18	крутиться	«В первый раз, как я увидел твоего коня, – продолжал Азамат, когда он под тобой крутился и прыгал;...»	6	20	chvět se	„Když jsem poprvé uviděl tvého koně, jak se pod tebou chvěje a skáče...“
5	18	молиться	«...; я задрожал, опустил глаза и начал молиться .»	6	20	modlit se	„Zachvěl jsem se, sklopil oči a začal se modlit .“
5	63	нагнуться	Легче птички она к нему подскочила, нагнулась , подняла стакан и...	6	72	sehnout se	Přiskočila k němu lehčeji než ptáče, sehnula se , zvedla pohár a...
5	82	наговориться	Остальную часть вечера я провел возле Веры и досыта наговорился о старине...	6	95	pohovořit si	Zbytek večera jsem strávil vedle Věry a dosyta si pohovořil o starých časech.
7	141	наголодаться	Бедняга наголодался ,...	8	13	zkusit si hladu	„ Hladu si chudák zkusil dost a dost.“
5	51	наклониться	Тут он еще больше встревожился и, наклонясь ко мне, сказал шепотом:...	6	59	naklonit se	Tu se ještě víc znepokojil, naklonil se ke mně a zašeptal:...
5	105	насытиться	...– и никогда не мог насытиться .	6	121	nasytit se	...a nikdy jsem se nemohl nasytit .
5	44	обернуться	Я обернулся к площади и увидел Максима Максимыча,...	6	48	obrátit se	Obrátil jsem se k náměstí a viděl jsem Maxima Maximyče...
5	117	облокотиться	..., облокотилась на стол, ...	6	136	opřít se lokty	..., opřela se lokty o stůl,...

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	40	оборачиваться	Лакей, не оборачиваясь, бормотал что-то про себя, развязывая чемодан.	6	44	obrátit se	Lokaj se vůbec neobrátil , bručel něco pro sebe a rozbaloval kufr.
5	33	обращаться	«Скажите-ка, пожалуйста», продолжал штабс-капитан, обращаясь ко мне,...	6	37	obrátit se	„Řekněte mi, prosím vás,“ pokračoval štábní kapitán a obrátil se ke mně,...
9	12	обучаться	Вместо запланированных по штату 350 учеников там обучается 515.	-	-	učit se	Místo státem plánovaných 350 žáků se jich tam učí 515.
5	52	оглядываться	Оглядываюсь – никого нет кругом;...	6	59	ohlížet se	Ohlížím se – kolem dokola nikdo nebyl.
5	61	одеваться	...: они играют в вист, одеваются дурно и ужасно говорят по французски!	6	70	oblékat se	...; hrají whist, špatně se oblékají a ohavně mluví francouzsky!
5	60	опираться	..., когда говорит, и поминутно крутит усы левой рукой, ибо правую опирается на костыль.	6	69	opírat se	Když mluví, vypíná s bradu a každou chvíli si levou rukou krotí kníry, protože pravou se opírá o berli.
3	234	опохмелиться	..., зовет хозяина опохмелиться ;...	4	405	napít se	..., a zve hospodáře, aby se šli znovu napít .
5	99	оправдываться	«..., не буду оправдываться , ни объяснять своих поступков;...»	6	114	ospravedlňovat se	„Nebudu se ospravedlňovat ani vysvětlovat své jednání.“
5	111	опрокинуться	...и наклонясь немного наперед, чтобы в случае легкой раны не опрокинуться назад.	6	128	skáct se	...a naklonil jsem se trochu vpřed, abych se v případě lehkého zranění neskácel dozadu.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	17	освежиться	«Душно стало в сакле, и я вышел на воздух освежиться. »	6	19	osvěžit se	„V jizbě bylo dusno a vyšel jsem se osvěžit na vzduch.“
5	96	освободиться	...; она хотела освободиться от моей руки,...	6	111	zbavit se	..., chtěla se zbavit mé ruky,...
3	175	осмотреться	Осмотрелся кругом и видит невдалеке большое озеро;...	4	279	rozhlédnout se	Rozhlédl se kolem dokola a vidí nedaleko velké jezero.
5	10	остановиться	Подъехав к подошве Койшаурской горы, остановились возле духана.	6	11	zastavit se	Když jsme přijel na úpatí Kojšaurské hory, zastavil jsme se.
5	25	отвернуться	«Он отвернулся и протянул ей руку на прощание.»	6	27	odvrátit se	„ Odvrátil se a podal jí ruku na rozloučenou.“
3	211	отговариваться	Долго княгиня отговаривалась ,...	4	352	vymlouvat se	Kněžna se dlouho vymlouvala ,...
5	78	отделиться	Вдруг из среды их отделился господин во фраке с длинными усами...	6	90	oddělit se	Náhle se od jejich společnosti oddělil pán ve fraku s dlouhými kníry...
5	107	отыскаться	«Наследники отыщутся сами.»	6	124	najít se	„Dědicové se najdou sami.“
5	117	перекреститься	(она перекрестилась).	6	135	pokřížovat se	(pokřížovala se)
5	71	перемениться	« Давно, и переменялись оба во многом!»	6	83	změnit se	„Dávno, a oba jsme se velmi změnili! “
3	108	переправиться	«Как же ты через огненную реку переправился? »	4	190	dostat se	„Jápak ses dostal přes ohňovou řeku?“
1	274	переселиться	Я все ждала, переселимся в Москву,...	2	98	přestěhovat se	Pořád jsem čekala, že až se přestěhujeme do Moskvy,...
1	279	побриться	..., и я тоже, как стал инспектором, побрился .	2	109	holit se	..., a já, co jsem se stal inspektorem, se taky holím .

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
3	119	повадиться	К этому Кузеньке повадилась ходить лисичка;...	4	194	naučit se	K tomu Kuzňovi se naučila chodit lištička.
5	21	повалиться	«..., повалился на землю и зарыдал, как ребенок...»	6	24	svalit se	„..., svalil se na zem a zavzlykal jako dítě...“
5	62	повернуться	Я повернулся и пошел от него прочь.	6	72	otočit se	Otočil jsem se a odešel od něho.
5	50	показаться	Спустя несколько минут с противоположной стороны показалась белая фигура;...	6	57	vynořit se	Za chvíli se na protější straně vynořila bílá postava,...
5	86	покоряться	Сострадание – чувство, которому покоряются так легко все женщины,...	6	100	poddávat se	Soustrast, cit, jemuž se tak snadno poddávají všechny ženy,...
5	14	поселиться	«Ему отвели квартиру, и он поселился в крепости.»	6	16	usadit se	„Přidělil mu byt, a tak se usadil v pevnosti.“
5	106	посмотреться	Я посмотрелся в зеркало;...	6	122	podívat se	Podíval jsem se do zrcadla;...
5	117	пошатнуться	Дойдя до середины комнаты, она пошатнулась ;...	6	135	zapotácet se	Došla doprostřed pokoje a zapotácela se .
5	74	приблизиться	Наконец они приблизились к спуску;...	6	86	přiblížit se	Konečně se přiblížili ke svahu.
10	19	придерживаться	Что Жуков в 1964-1974 годы придерживался именно такой линии,...	-	-	držet se	Že se Žukov v letech 1964-1974 držel právě takového směru,...
5	25	применяться	Меня невольно поразила способность русского человека применяться к обычаям тех народов, среди которых ему случается жить;...	6	28	přizpůsobit se	Bezděky mě překvapila schopnost ruského člověka přizpůsobit se obyčejům těch národů, u kterých se octne...

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преklad	Пříklad
3	193	принарядиться	Царевич умылся, принарядился и...	4	314	naparádít se	Carevič se umyl, naparádil se a...
5	59	приклониться	..., прислонясь к углу домика, стал рассматривать окрестность,...	6	69	opřít se	..., opřel jsem se o roh domku a pozoroval pestré okolí,...
5	68	присоединиться	...; мало-помалу и все ее покинули и присоединились к моему кружку.	6	79	připojit se	...; ponenáhu ji všichni opustili a připojili se k mému kroužku.
5	50	притаиться	Я притаился у забора, и он верной, но осторожной поступью прошел мимо меня.	6	57	skrčit se	Skrčil jsem se u plotu a on jistým, ale opatrným krokem přešel mimo mne.
5	17	пробираться	« Пробираюсь вдоль забора и вдруг слышу голоса;...»	6	19	krást se	„ Kradu se podél plotu a najednou slyším hlasy;...“
5	115	продираться	Подкумок, продираясь по камням, ревел глухо и однообразно.	6	132	prodírat se	Podkumok se prodíral přes kamení a tlumeně a jednotvárně šuměl.
7	121	прорваться	Наклонив голову, бросилась барышня в атаку, прорвалась в ворота,...	8	14	prodrat se	Sklonila hlavu, vzala vrata ztečí, prodrala se ven a...
7	14	простудиться	«..., ветер пахнет, уверяет, что простудился ;...»	8	16	nachladit se	„..., a jen zavane větřík, už tvrdí, že se nachladil ;...“
1	267	протягиваться	(Потягивается.)	2	84	protahovat se	(Protahuje se.)
5	67	пуститья	«...: в Москве, видно, барышни пустились в ученость,...»	6	77	pustit se	„Jak je vidět, pustily se moskevské slečny do vědy,...
1	271	прыскаться	(Вынимает флакон с духами и прыскается .)	2	92	vonět se	Vytáhne flakon a voní se .

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Příklad
5	15	прятаться	«Женщины, увидя нас, прятались;...»	6	17	„Když nás uviděli ženy, skryvaly se.“ skryvat se
7	178	пытаться	... и пытался просунуться в щель.	8	140	...a snažil se prolézt škvírou. snažit se
3	146	развернуться	... – Вот как захочешь ты есть, «Развернись!»	4	222	„Аž se ti zachce jíst,“ povídá, „tekní Rozvin se sel...“ rozvinout se
5	54	расположиться	«Экой бес-девка!» закричал казак, расположившись на соломѣ и мечтавший согреться остатками чая.	6	63	„Zpropadený děvče!“ vykřikl kozák, který se uvelebil na slámě a těšil se, že se zahřeje zbytkem čaje. uvelebit se
3	109	рассыпаться	«... а рассыпаться по дремучим лесам.»	4	191	rozuteč se se po temných lesích.“ rozuteč se
1	233	сдаться	(Садится (панино).)	2	12	Sedne si ke klavíru. sednout si
5	111	свалиться	... ибо раненный в ногу немногого силнее, я бы непременно свалился с утеса.	6	129	... neboť při trochu silnějším zranění nohy bych se byl jistě zřítit do propasti. zřítit se
3	102	свататься	«Кто первый за твоих сестер станет свататься...»	4	185	„Kdo se bude o tvé sestry první ucházet,“ ucházet se
3	146	свернуться	... – а как поешь, скажи: «Свернись!»	4	222	...a až se se najíš, tekní Svin sel...“ свинout se
5	55	свеситься	...; мы оба по пояс из свесились лодки,...	6	63	Oba jsme se po pás předklánili se
5	125	сдаться	«...- он не сдается - я его знаю.»	6	145	...“ on se nevzdá, já ho znám.“ vzdát se
1	274	сдерживаться	(сдерживаясь)	2	97	ovládat se Ovláda se.
5	110	скалиться	...; и он скалиться бы вниз на спине, если б его секунданты не подержали.	6	127	...; a byl by se zřítit, kdyby ho jeho sekundanti nebyli zachytili. zřítit se

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	72	склониться	Ее голос задрожал, она склонила сь ко мне...	6	83	sklonit se	Její hlas se zachvěl, sklonila se ke mně...
5	17	скрыться	«Лучше было бы мне его бросить у опушки и скрыться в лесу пешком, да жаль было с ним расстаться,...»	6	19	schovat se	„Byl bych udělal líp, kdybych ho nechal na kraji a schoval se v lese sám, ale bylo mi líto se s ním rozloučit.“
3	219	снаряжаться	...и велит к венцу снаряжаться .	4	365	připravit se na cestu	...a poručila mu, aby se připravil na cestu k oltáři.
5	15	собраться	«У князя в сакле собралось уже множество народа.»	6	17	shromáždit se	„V knížecí sакле se shromáždilo množství lidí.“
5	16	становиться	«Девки и молодые ребята становятся в две шеренги одна против другой, хлопают в ладоши и поют.»	6	17	postavit se	„Děvčata a mládenci se postaví proti sobě do dvou řad, tleskají do dlaní a zpívají.“
3	123	схорониться	«...; беги и схоронись в дупло,...»	4	198	schovat se	„Běž se schovat do té dutiny, dokud nepřejedou.“
7	184	сьежиться	Шариков сьежил ся и промолчал.	8	151	naježit se	Barykov se naježil a mlčel.
5	16	таскаться	«Говорили про него, что он любит таскаться на Кубань с абреками,...»	6	18	toulat se	„Říkalo se o něm, že se rád toulá za Kubáň s abreky,...“
5	121	трогаться	«Господа, я вас прошу не трогаться с места!»	6	141	hýbat se	„Pánové, prosím vás, abyste se nehýbali s místa.“
1	190	трудиться	«Человек должен трудиться , работать в поте лица,...»	2	14	namáhat se	„Člověk se musí starat, namáhat, musí pracovat, ...“
3	63	убиться	Как старик заснул, они оба упали и убились .	4	75	zabít se	Když stařec usnul, spadli oba na zem a zabili se .

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Пřeklad	Пříklad
5	105	увлечься	..., я увлекся приманками страстей пустых и неблагодарных;...	6	121	dát se strhnout	... a dal jsem se strhnout nástrahami пустých a zvrácených vášní.
5	111	удержаться	...; капитан едва мог удержаться от смеха.	6	128	udržet se	Kapitán se sotva mohl udržet smíchu.
5	55	упереться	Я уперся коленкою в дно,...	6	64	opřít se	Opřel jsem se kolenem o dno,...
5	92	утомиться	Я до вечера бродил пешком по окрестностям Машука, утомился ужасно,...	6	107	unavit se	Do večera jsem se toulal po okolí Mašuku, strašně jsem se unavil,...
7	189	харчеваться	«..., где же я буду харчеваться?»	8	163	stravovat se	„Kde se hergot budu stravovat?“
1	273	хвалиться	..., а вчера хвалился, что попал,...	2	96	chválit si	...a včera si chválil, co popadl...
5	14	явиться	«Он явился ко мне в полной форме и...»	6	16	hlásit se	„Hlásil se mně v plné uniformě a...“

Předchozí dvě tabulky se zabývají slovesy s vlastním zvratným významem. V celkovém počtu 152 excerpovaných sloves, jež jsme zařadili do této skupiny, se vyskytuje 35 rozdílů a 117 shod v užití zvratného slovesa v ruštině oproti češtině. Potvrdil se tedy nejen náš první předpoklad, že obecně se vyskytuje více shod než rozdílů, ale také druhý předpoklad, že skupina sloves s vlastním zvratným významem bude zastoupena nejvíce.

3.1.3 Slovesa s nepřímým zvratným významem s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvraté sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	83	добиваться	Я часто себя спрашиваю, зачем я так упорно добиваюсь любви молодой девицы,...	6	96	usilovat	Často si kladu otázku, proč tak úporně usiluji o lásku mladičké dívky,...

3.1.4 Slovesa s nepřímým zvratným významem se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvraté sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	56	жаловаться	И не смешно ли было бы жаловаться начальству, что слепой мальчик меня обокрал,...	6	65	stěžovat si	Copak by nebylo směšné stěžovat si na velitelství, že mě okradl slepý chlapec...
3	40	запаситься	...; а кот с лисой запаслись на целую зиму мясом и...	4	48	zásobit se	A kocour s liškou se na celou zimu zásobili masem,...
7	149	обзавестись	«...ишь, каким лохматым обзавелся Филипп Филиппович.»	8	72	pořídit si	„Ale že si pořídil Филипп Филиппович pěkného huňáče.“

V těchto tabulkách, týkajících se sloves s nepřímým zvratným významem, můžeme vidět 1 rozdíl a 3 shody ve zvratnosti z celkového počtu 4 sloves, jež jsme do této skupiny zařadili. Přestože tato skupina není hojně zastoupena, převládá opět počet shod nad rozdíly. Nicméně jsme si vědomi, že tezi stanovíme na základě nízkého počtu excerpce, což svědčí o nízkém výskytu zvratných sloves této skupiny.

3.1.5 Slovesa s významem vzájemnosti s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Пřeklad	Пříklad
5	120	делиться	..., чтоб придать ему вид существа особенного, не способного делиться мыслями и страстями с теми, которых судьба дала ему в товарищи.	6	138	sdílet	..., aby mu dodalo vzhled zvláštní bytosti, neschopné sdílet myšlenky a vášně s těmi, jež mu osud určil za přátele.
3	176	плескаться	...: играют, плещутся, смеются,...	4	280	stříkat	...: hrají si, stříkají na sebe,...
5	34	поравняться	Я тогда поравнялся с Печориным и кричу ему: "Это Казбич!"	6	38	dohnat	Tu jsem dohnal Pečorina a volám na něho. „To je Kazbič!“
7	188	посчитаться	«Швондерова работа!» – Кричал Филипп Филиппович, – «ну, ладно, посчитаюсь я с этим негодяем.»	8	161	spočítat	„Švonderova práce!“ křičel Filipp Filippovič. „Já mu to ale spočítám, darebákovi!“
5	104	стреляться	«...; стреляться будете на шести шагах – ...»	6	120	střílet	„...; střílet budete na šest kroků – ...“

3.1.6 Slovesa s významem vzájemnosti se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	44	видаться	«Столько времени не видались ...»	6	48	vidět se	„Vždyť jsme se tak dlouho neviděli! “
5	44	встретиться	«Не так я думал с вами встретиться ...»	6	49	setkat se	„Nemyslel jsem si, že se takhle setkáme ...“
5	108	драться	Мне кажется, - сказал он, - что, показав оба готовность драться и...	6	125	bít se	„Mám za to, pánové,“ řekl, „že když jste oba ukázali ochotu bít se a...“
1	259	мириться	Ну, давайте мириться .	2	66	smířit se	No tak, smiřme se!
5	59	обняться	Мы обнялись .	6	69	obejmout se	Objali jsme se.
1	276	объясниться	Завтра объяснимся .	2	101	vysvětlit si to	Zítří si to vysvětlíme.
5	75	перемешаться	Оклики часовых перемешались с шумом горячих ключей,...	6	87	střídat se	Volání stráží se střídalo s šuměním horských zřidel,...
3	32	подружиться	Лиса с журавлем подружилась .	4	38	spřátelit se	Spřátelila se liška s jeřábem,...
5	59	познакомиться	Я познакомился с ним в действующем отряде.	6	69	seznámit se	Seznámil jsem se s ním v aktivní službě.
5	62	поравняться	В это время дамы отошли от колодца и поравнялись с нами.	6	71	přiblížit se	Dámy se zatím vzdalovaly od pramene a přiblížily se k nám.
5	42	проститься	Он шел с полковником Н..., который, доведя его до гостиницы, простился с ним и поворотил в крепость.	6	46	rozloučit se	Šel s plukovníkem, který jej doprovodil do hostince, rozloučil se s ním a vrátil se do pevnosti.
11	14	расплатиться	...и расплатился с извозчиком.	-	-	vyrovnat se	...a vyrovnal se s drožkářem.
9	13	расправиться	...власть безжалостно расправилась с каждым, кто осмеливался ей возражать.	-	-	vypořádat se	Vláda se nelítostně vypořádala s každým, kdo se odvážil jí odporovat.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	72	слиться	Наконец губы наши сблизились и слились в жаркий, упоительный поцелуй;...	6	83	slít se	Konečně se naše rty přiblížily a slily se v hořký, opojný polibek.
5	60	столкнуться	...: я чувствую, что мы когда-нибудь с ним столкнемся на узкой дороге;...	6	70	střetnout se	Cítím, že se jednou střetneme na úzké cestě - ...
3	108	соединиться	... – тело срослось, соединилось ;...	4	190	spojit se	... – tělo srostlo, spojilo se .
5	76	съехаться	В девять часов все съехались .	6	88	sjet se	V devět se všichni sjeli .
5	113	увидеться	«Я пишу к тебе в полной уверенности, что мы никогда больше не увидимся ».	6	131	uvidět se	„Píšu Ti, pevně přesvědčena, že už se spolu nikdy neuvídíme .“

Do skupiny sloves s významem vzájemnosti jsme z našeho excerpovaného jazykového materiálu zařadili celkem 23 sloves. Jelikož 18 sloves se ve zvratnosti shoduje a pouze 5 sloves se ve zvratnosti neshoduje, v této skupině opět převládají shody nad rozdíly ve zvratnosti.

3.1.7 Slovesa s významem stavovým

3.1.7.1 Slovesa s významem stavovým pojící se se životným subjektem a s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	102	беспокоиться	...; он ужасно беспокоился о жене.	6	117	mít starost	Měl strašnou starost o ženu.
5	20	дурачиться	«..., а просто он так, дразнит нас, дурачиться. »	6	28	žertovat	„..., to nás prostě jen tak škádlí, žertuje. “
5	55	колебаться	«Войдем в лодку», сказала моя спутница; я колебался, ...	6	63	váhat	„Sedněme do loďky,“ řekla moje průvodkyně. Zaváhal jsem.
3	241	кручиниться	« Не кручинься, батюшка!»	4	429	naříkat	„ Nenaříkej, tatičku,“...“
5	35	мучиться	«Умерла; только долго мучилась, ...»	6	43	vytrpět	„Umřela. Jenže mnoho vytrpěla a...“
5	32	наслаждаться	«..., я стал наслаждаться бешено всеми удовольствиями,...»	6	36	užívat	„..., začal jsem divoce užívat všech rozkoší,...“
5	36	печалиться	«Начала печалиться о том, что она не христианка,...»	6	40	litovat	„Začala litovat, že není křesťankou,...“
7	179	расстраиваться	«Ах, боже мой!» - Расстраивался Филипп Филиппович.	8	141	hořekovat	„Ach můj bože!“ hořekoval Filipp Filippovič.
7	162	ругаться	Ругался. Ругань эта методическая,....	8	102	nadávat	Nadával. Nadává systematicky,...
5	75	смутиться	Она смутилась, - но отчего?	6	86	upadnout do rozpaků	Upadla do rozpaků. Ale proč?
5	36	томиться	«После полудня она начала томиться жаждой.»	6	41	trápit	„Po poledni ji začala trápit žízeň.“
7	131	удивиться	Удивился пес.	8	37	užasnout	Užasl pes.
3	146	удовольствоваться	..., и как удовольствовалась - сказала: «Но!»	4	221	mít dost	..., a když už jich měla dost, řekla: „Hyjé!“

3.1.7.2 Slovesa s významem stavovým pojíci se se životným subjektem
a se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	64	взбелениться	..., больные взбеленились , почти все ему отказали.	6	74	dopálit se	...; pacienti se dopálili a skoro všichni mu odešli.
3	179	взгрустнуться	«Ах, Василиса Премудрая, взгрустнулось по отцу,...»	4	283	zastesknout se	„Ach, Přemoudrá Vasiliso, zastesklo se mi po otci,...“
1	248	волноваться	..., прошу вас, умоляю, не волнуйтесь .	2	44	hněvat se	..., prosím vás, prosím vás, nehněvejte se!
5	51	встревожиться	Тут он еще больше встревожился ,...	6	59	znepokojit se	Tu se ještě víc znepokojil ,...
3	109	гневаться	«..., а если нет, то не гневайся ...»	4	191	hněvat se	„..., ale jestli ne, pak se na mne nehněvej ...“
5	34	горячиться	Вечно некстати горячится .	6	39	rozohnit se	Vždycky se rozohní v nepravou chvíli.
5	43	довольствоваться	..., то поневоле должны довольствоваться этим изображением.	6	48	spokojit se	..., musíte se spokojit tímto zpodobením.
1	276	дуться	Пора уже оставить эти глупости и не дуться так, здорово-живешь...	2	101	nafukovat se	Už je čas nechat těch hloupostí a nenafukovat se tak...
3	124	задивиться	Царь вошел и задивился :...	4	198	podivit se	Car vešel a podivil se :...
3	202	кручиниться	«Как мне не кручиниться! »	4	343	chmuřit se	„Jak bych se neměl chmuřit ?“
1	258	обижаться	Что ж ты обижаешься? Милая!	2	65	zlobit se	Proč se tak zlobíš , má milá?
11	108	опасаться	..., куда опасались ходить добропорядочные горожане.	-	-	bát se	..., kam se báli chodit spořádaní obyvatelé města.
5	102	перепугаться	«Как она перепугалась нынче ночью!»	6	117	polekat se	„Ta se vám dnes v noci polekala! “

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	70	радоваться	«Не радуйся, однако.»	6	81	radovat se	„Neraduj se předčasně.“
3	65	разозлиться	Разозлилась ведьма,...	4	78	rozzlobit se	Čarodějnice se rozzlobila,...
5	14	рассердиться	«... не дай господи, как он рассердился!»	6	15	rozzlobit se	„... Jak on se, panebože, tenkrát rozzlobil.“
3	179	стосковаться	Ни много ни мало прошло времени, стосковался Иван-царевич по своим родителям,...	4	283	zastesknout se	Po nějaké době se careviči zastesklo po rodičích.
7	179	стыдиться	«Стыдитесь!»	8	142	stydět se	„Měl byste se stydět!“
7	143	убиваться	«Убивается Филипп Филиппович,...»	8	60	trápit se	„Netrapte se pro to, pane profesore,“
5	108	удивляться	«Милостивый государь, я удивляюсь, как вы смеете мне предлагать такие вещи?...»	6	125	divit se	„Ctěný pane, divím se, jak se mi opovažujete navrhnout takovou věc...“
1	287	ужасаться	Народ, говорит, ужасался.	2	123	děsit se	Všichni se toho děsí...
5	63	успокоиться	..., тотчас же успокоилась.	6	72	uklidnit se	..., hned jako by se uklidnila.

Tabulky zaměřené na slovesa s významem stavovým pojící se se životným subjektem soustřeďují celkem 35 sloves. 13 zvratných sloves bylo do češtiny z ruského originálu přeloženo nezvratným slovesem a 22 pomocí zvratných sloves. Na základě těchto tabulek byla opět potvrzena naše teze, že většina zvratných sloves v ruštině bývá do češtiny přeložena pomocí zvratných sloves, např. *удивляться* – *divit se*, *гневаться* – *hněvat se*, *опасаться* – *bát se*.

3.1.7.3 Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem a s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	13	опираться	...широкая сакля, которой крыша опиралась на два закопченные столба, была полна народа.	6	14	spočívat	Široká jizba, jejíž střecha spočivala na dvou začouzených sloupech.

3.1.7.4 Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem a se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
10	19	находиться	Как вне рамок реальности находится расхожее суждение;...	-	-	nacházet se	Za hranicí reality se nachází rozdílné mínění;...
5	42	расстилаться	...; перед воротами расстилалась широкая площадь;...	6	46	rozkládat se	Před vraty se rozkládalo široké náměstí;...
5	48	рисоваться	..., которых черные снасти, подобно паутине, неподвижно рисовались на бледной черте небосклона.	6	55	рýсоват se	..., jejichž černé lanoví se rýsovalo na bílé čáře oblohy.

V námi excerpovaném jazykovém materiálu je skupina sloves s významem stavovým pojících se s neživotným subjektem zastoupena minimálně, a to ve 4 případech. Častěji jsou opět zvratná slovesa v ruštině překládána do češtiny pomocí zvratného slovesa (3 případy), rozdíl ve zvratnosti se v této skupině vyskytuje pouze jeden.

3.1.7.5 Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem a s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	49	врываться	В разбитое стекло врывался морской ветер.	6	56	vnikat	Rozbitým oknem sem vnikal mořský vítr.
5	44	вырваться	...; мокрые клочки седых волос, вырвавшись из-под шапки, приклеились ко лбу его;...	6	48	vyklouznout	Zpod čepice mu vyklouzly mokré chumáčky šedých vlasů a přilepily se na čelo,...
7	129	откатиться	... и триковая кальсона откатилась книзу.	8	33	sklouznout	...a trikotové spodky sklouzly dolů.

3.1.7.6 Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem a se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	86	испариться	«...: одна половина души моей не существовала, она высохла, испарилась ,...»	6	99	vypařit se	„Jedna polovina mé duše neexistovala, vyschla, vypařila se ,...“
5	35	литься	Бедняжка, она лежала неподвижно, и кровь лилась из раны ручьями.	6	39	lít se	Ubožátko, ležela bez pohnutí a z rány se jí proudem lila krev.
5	17	оборваться	«Задние его копыта оборвались с противоположного берега, и он повис на передних ногах;...»	6	19	smeknout se	„Zadní копыта se mu на protějším břehu smekla a zůstal viset за přední nohy.“

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
7	125	округлиться	Глаза его округлились и усы встали дыбом.	8	22	zaokrouhlit se	Oči se mu zaokrouhlily a kníry naježily.
5	49	отвориться	Дверь сама отворилась ;...	6	56	otevřít se	Dveře se otevřely samy.
5	77	помутиться	..., глаза ее помутились ,...	6	89	zkalit se	..., oči se jí zkalily ,...
5	28	провалиться	..., узкая дорога частью была покрыта снегом, который в иных местах проваливался под ногами,...	6	31	propadat se	Úzká cesta byla zčásti pokryta sněhem, který se místy propadal pod nohama,...
5	26	проясниться	Вопреки предсказанию моего спутника, погода прояснилась и обещала нам тихое утро;...	6	29	vyjasnit se	Přes nepříznivou předpověď mého průvodce se počasí vyjasnilo a slibovalo tiché jítro.
5	34	раздаться	Но выстрел раздался ,...	6	39	rozlehnout se	A tak se rozlehl výstřel...
1	232	распускаться	„..., а березы еще не распускались .“	2	10	rozpuknout se	„..., ale břízy se pořád ještě nerozpukly .“
5	113	рассеяться	Когда дым рассеялся , Грушницкого на площадке не было.	6	130	rozplynout se	Když se dým rozplynul , Grušnickij na plošině nebyl.
1	270	сжаться	..., сердце у меня сжалось ,...	2	90	sevřít se	Srdce se mi sevřelo ,...
3	61	сыпаться	..., крупа-то в нее сыплется да сыплется.	4	74	sypat se	..., a tou se krupice sypala a sypala.
7	156	трястись	Череп тихо визжал и трясся .	8	90	otřásat se	Lebka tiše povrzávala a otřásala se .
5	10	тянуться	..., тянется серебряною нитью и сверкает,...	6	11	vinout se	..., vine se jako stříbrná nit a třpytí se,...
7	161	увеличиться	Череп увеличился значительно.	8	100	zvětšit se	Lebka se značně zvětšila .

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
7	163	удлиняться	Удлиняется задняя половина скелета стопы (planta).	8	106	prodlužovat se	Prodlužuje se zadní polovina stopy a prsty. Drápy.
5	50	уменьшаться	...; и вот показалась между горами волн черная точка; она то увеличивалась, то уменьшалась.	6	58	zmenšovat se	..., a tu se objevila mezi horami vln černá tečka. Hned se zvětšovala, hned se zmenšovala.
5	12	шевелиться	...,кой-где из-под снега выглядывали кустарники, но ни один сухой листок не шевелился,...	6	13	hnout se	Tu a tam vyčnívala pod sněhem kosodřevina, ale ani jediný suchý lístek se nehnul,...

Sloves procesuálně-stavových pojících se s neživotným subjektem se v námi excerpovaném materiálu, jak můžeme sledovat ve výše uvedených tabulkách, vyskytuje celkem 22, z toho 3 se ve zvratnosti s českým překladem liší a 19 se ve zvratnosti shoduje.

3.1.8 Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost subjektu a s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	27	биться	«Разумеется, если хотите, оно и приятно; только все же потому, что сердце бьется сильнее.»	6	30	tlouci	„Tot' se ví, chcete-li, je snad i příjemná; ale jenom proto, že srdce silněji tluče .“
7	131	кусаться	«Я не кусаюсь ?»	8	37	kousat	Já že nekoušu ?
7	150	лаяться	«Чего ты? Ну чего лаешься ?»	8	74	štěkat	Сopak, сопак? Проč štěkáš ?
5	50	светиться	...; едва сквозь него светился фонарь на корме ближнего корабля;...	6	57	prosvítat	Stěží v ní prosvítala lucerna na zádi blízkého korábu.
7	153	царапаться	..., он завыл , бросился на дверь, стал царапаться .	8	80	zatínat drápy	..., vrhl se s vytím na dveře a zatíнал do nich drápy .

3.1.9 Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost subjektu a se shodnou zvratností v češtině

V námi excerpovaném materiálu se vyskytuje celkem 5 sloves vyjadřujících charakteristickou vlastnost subjektu. Chtěli bychom zvláště upozornit na to, že žádné z nich se ve zvratnosti s českým překladem neshodovalo, všechna jsou tedy ve zvratnosti odlišná.

3.2 Ruská zvratná slovesa pocházející od nepřechodných sloves a s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
7	180	грозиться	«Он уж в суд грозился подать.»	8	143	vyhrožovat	„Ten už vyhrožoval soudem.“
5	15	отказаться	«...так нельзя же, знаете, отказаться , хоть он и татарин.»	6	17	odřici	„..., tak to víte, že jsme mu nemohli odřici , třebaže byl Tatar.“
3	29	попасться	Ну, и она попалась в яму.	4	36	spadnout	A tak liška spadla do jámy.
9	11	приходиться	В 1995 г. на долю русских приходилось 6,7% всего населения.	-	-	пřípadnout	V roce 1995 na podíl Rusů případlo 6, 7% všeho obyvatelstva.
9	12	распорядиться	В середине 2002 г. власти Туркменстана распорядились закрыть кабельное телевидение,...	-	-	nařidit	V polovině roku 2002 úřady Turkmenistánu nařídily přerušit kabelové vysílání,...
3	58	стучаться	Прилетел комар и стучится :...	4	70	zaťukat	Пřiletěl komár a zaťukal :...
5	16	торговаться	«Бывало, он приводил к нам в крепость баранов и продавал дешево, только никогда не торговался :...»	6	18	smlouvat	„Přiháněl k nám do pevnosti berany a lacino je prodával, jen se s ním nesmělo smlouvat .“

3.3 Ruská zvrtná slovesa pocházející od nepřechodných sloves a se shodnou zvrtností v češtině

Z	S	Zvrtné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
5	75	вступиться	«А ты не хочешь ли за нее вступиться? »	6	87	zastat se	„A nechtěl ty by ses jí zastat?“
5	85	похвастаться	...: ему хотелось похвастаться ,...	6	98	pochlubit se	Rád by se byl pochlubil ,...
5	27	разуметься	« Разумеется , если хотите, оно и приятно; только все же потому, что сердце бьется сильнее.»	6	30	vědět se	„Tot' se ví, chcete-li, je snad i příjemná; ale jenom proto, že srdce silněji tluče.“
5	40	синеться	..., а дальше синелись зубчатую стеной горы,...	6	44	modrat se	..., dále však se modraly jako zubatá hradba hory...
5	36	статься	«...: ну, что бы с ней сталось , если б Григорий Александрович ее покинул?»	6	41	stát se	„Vždyť, co by se s ní bylo stalo , kdyby ji Grigorij Alexandrovič opustil!“
5	28	чернеться	...; на его вершине чернелся каменный крест,...	6	31	černat se	...; на jeho vrcholu se černal kamenný kříž a ...
3	212	чудиться	«Это тебе чудится! »	4	354	zdát se	„To se ti jenom zdá! “

Skupina zvrtných sloves pocházejících od nepřechodných sloves je se svými 14 slovesy rovnoměrně zastoupena shodami i rozdíly – 7 shod ve zvrtnosti a 7 rozdílů ve zvrtnosti. Lze ovšem předpokládat, že pokud bychom provedli excerpci dalšího jazykového materiálu, shody by opět převládly.

3.4 Ruská reflexivní pasiva s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
9	13	возобновить-ся	..., и не исключают, что когда они будут разрешены, вещание возобновиться .	-	-	být obnoven	..., a nevylučují, že pokud budou vyřešeny, vysílání bude obnoveno .
7	197	выясниться	Выяснилось только одно - что Полиграф отбыл на рассвете в кепке, в шарфе и пальто,...	8	182	vyjít najevo	Jen jedno vyšlo najevo – že Polygraf utekl za svítání a na sobě měl kabát, šálu a...
7	201	донестись	..., а потом вдруг глухо донеслись рыдания барышни.	8	189	dolehnout	..., až pak k nim tlumeně dolehlo slečnino vzlykání.
1	234	заключаться	...и в этом одном заключается смысл и цель его жизни,...	2	14	být klíč	Jenom v tom je klíč a смысл jeho života,...
7	127	запомниться	Тут же запомнилось зеркало до самого пола,	8	26	utkvět	Z nich utkvělo Barykovi v paměti zrcadlo až k podlaze,...
5	11	кончиться	Разговор этим кончился и мы продолжали молча идти друг подле друга.	6	12	skončit	Tím rozhovor skončil a kráčeli jsme dál mlčky vedle sebe.
5	16	начинаться	«...; потом, когда смеркнется, в кунацкой начинается , по-нашему сказать, бал.»	6	17	začít	«...; потом začne за soumraku v hostinské síni, jak bychom tak řekli, ples.“
1	286	озариться	..., когда настоящее и будущее мое озарялись надеждой?	2	121	být ozářen	..., kdy všeka přítomnost i budoucnost byla ozářena nadějí.
7	174	предвидеться	«Нет, профессор, к величайшему сожалению. И не предвидится .»	8	130	být v dohledné době	„Ne, profesore, hluboce lituju, ale bohužel. A v dohledné době nebude .“

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Пřeklad	Пříklad
7	135	прекратиться	..., когда звоночки прекратились ...	8	44	ustat	..., když už zvonění ustalo ,...
5	30	продолжаться	«А если это так будет продолжаться , то я сама уйду:...»	6	34	pokračovat	„А bude-li to tak pokračovat , odejdu sama.“
7	159	прощупываться	Пuls еле прощупывается ,...	8	96	být hmatatelný	Puls sotva hmatatelný ,...
7	220	раздаться	«Р-раздаются серенады, раздается стук мечей!»	8	32	znít	„Všude hrají serenády, všude třeskot kordů zní .“
11	110	складываться	...на прилегающей к нему территории стал постепенно складываться целый комплекс,...	-	-	vznikat	...na přilehlém území začal postupně vznikat celý komplex,...
7	165	судиться	Судился 3 раза и оправдан:...	8	111	být souzen	Třikrát souzen , pokaždé osvobozen:...
9	12	трактоваться	..., поскольку рисуют туркменскую историю отличной от той, что тракуется официально.	-	-	být vykládán	..., pokud líčí turkmenskou historii odlišně, než jak je vykládána oficiálně.

3.5 Ruská reflexivní pasiva se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	51	вариться	Печь была жарко натоплена, и в ней варился обед,...	6	59	vařit se	Pec sálala žarem a vařil se na ní oběd,...
5	106	возбудиться	«..., - и тогда ваше любопытство возбудится до высшей степени;...»	6	123	vzbudit se	„...- a pak se vzbudí v největší míře jen vaše zvědavost.“
5	33	врезаться	«Так он говорил долго, и его слова врезались у меня в памяти,...»	6	37	vrýt se	„Mluvil takhle dlouho a jeho slova se mně vryla do paměti,...“
5	71	выражаться	...; в них выражалась недоверчивость и что-то похожее на упрек.	6	82	zračit se	...; v nichž se zračila nedůvěra a něco podobného výčitce.
5	47	говориться	..., но те, о которых в нем говорится , вероятно себя узнают,...	6	54	mluvit se	..., ale ti, o nichž se tu mluví , se jistě poznají a ...
5	55	делаться	..., я мог хорошо видеть с утеса все, что внизу делалось ,...	6	64	dít se	..., mohl jsem se skály dobře vidět všechno, co se dole děje ,...
5	72	забываться	«...: радости забываются , а печали никогда...»	6	83	zapomínat se	„Na radost se zapomíná , na bolest nikdy.“
10	19	закончиться	..., и на этом встреча закончилась .	-	-	skončit se	...a tím se setkání skončilo .
10	19	заменяться	...; неугодные власти заменялись другими,...	-	-	zaměňovat se	...; jména, která byla vládě nepohodlná se zaměňovala jinými,...
11	15	играться	В Мариинском театре игралась опера «Руслан и Людмила».	-	-	hrát se	В Mariinském divadle se hrála opera Ruslan a Ludmila.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	110	изломиться	..., ветка, за которую он уцепился, изломилась ,...	6	127	zlámat se	Větev, které se chytil, se zlámala ,...
5	88	изображаться	...: на ее болезненном лице изображалась глубокая грусть;...	6	101	zračit se	Na její chorobné tváři se zračil hluboký smutek.
3	62	испечься	..., испеклись оладьи, наелся старик.	4	75	usmažit se	..., lívance se usmažily a stařec se najedl.
5	11	казаться	Мы с вами попутчики, кажется?	6	12	zdát se	Zdá se , že máme stejnou cestu?
10	19	накопиться	..., даже презрения накопилось так много, что...	-	-	nahromadit se	..., opovržení se dokonce nahromadilo tak mnoho, že...
5	58	наполниться	..., моя комната наполнилась запахом цветов;...	6	67	naplnit se	..., naplnil se můj pokoj vůní květů;...
5	93	начинаться	..., что здесь бывают развязки всех романов, которые когда-либо начинались у подошвы Машука.	6	108	začít se	..., že tady dochází k rozuzlení všech románů, které se kdy začaly na úpatí Mašuku.
3	111	обломиться	...– мост обломился , и баба-яга чебурах в реку;...	4	193	prolomit se	..., most se prolomil a baba Jaga spadla přímo do řeky.
5	13	открыться	Тут открылась картина довольно занимательная:...	6	14	objevit se	Za ním se objevil velmi zajímavý obraz.
5	48	относиться	Я поместил в этой книге только то, что относилось к пребывания Печорина на Кавказе;...	6	54	týkat se	Pojal jsem do této knihy jen to, co se týkalo Pečorinova pobytu na Kavkaze.
5	62	отражаться	...; нижние и верхние ресницы так длинны, что лучи солнца не отражаются в ее зрачках.	6	71	odrážet se	Horní i dolní řasy jsou tak dlouhé, že se sluneční paprsky neodrážejí v jejich zřítelnících.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	78	повторяться	«..., а эти балы, вероятно, не часто будут повторяться. »	6	89	opakovat se	„... a tyto bály se pravděpodobně nebudou častěji opakovat. “
5	117	поправиться	«Ваше теперешнее положение незавидно, но оно может поправиться. ...»	6	135	zlepšit se	„Vaše nynější situace není záviděníhodná, ale může se zlepšit. “
5	76	превратиться	Зала ресторации превратилась в залу Благородного собрания.	6	88	proměnit se	Restaurační sál se proměnil v sál důstojnického kasina.
5	55	прижаться	И щека ее прижалась к моей...	6	63	přitisknout se	A její tvář se přitiskla k mé...
3	108	приключиться	«Ах, - говорят они, - видно, беда приключилась! »	4	190	přihodit se	„Ach,“ povídají, „zřejmě se mu přihodilo nějaké neštěstí.“
5	100	припомниться	Все это ему припомнится , когда нам придется расплачиваться.	6	115	připomenout se	To se mu všechno připomene , až mezi námi dojde k zúčtování.
9	11	проследиваться	В книге проследивается история туркмен,...	-	-	zkoumat se	V knize se zkoumá historie Turkmenů,...
5	84	проявиться	...; честолюбие у меня подавлено обстоятельствами, но оно проявилось в другом виде,...	6	96	projevovat se	Ctižádost je u mne jistými okolnostmi potlačena, ale projevuje se v jiné podobě,...
1	269	разбиваться	(роняет часы, которые разбиваются)	2	89	rozbít se	Upustí hodiny, rozbijí se.
3	102	разводиться	... - как грянул гром, раздвоился потолок,...	4	185	roztrhnout se	..., udeřil hrom, roztrhl se strop,...
7	135	раздуваться	Ноздри его ястребиного носа раздувались.	8	44	nadouvat se	Chřípí jeho orlího nosu se nadouvalo.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
7	127	распахнуться	Дверь совершенно бесшумно распахнулась ,...	8	26	otevřít se	Dveře se neslyšně otevřely –...
5	26	распространяться	..., но со всем тем какое-то отрадное чувство распространялось по всем моим жилам,...	6	29	rozlévat se	..., ale při tom všem se mi po žilách rozléval pocit jakés radosti a...
5	99	сбыться	Между тем что-то мне говорит, что ее предсказание сбудется ;...	6	115	splnit se	Kromě toho mi něco říká, že se její předpověď splní ;...
5	37	сделаться	«А не слышали ли вы, что сделалось с Казбичем?»	6	42	stát se	„A neslyšel jste, co se stalo s Kazbичem?“
7	126	складываться	..., первые буквы на белых плакатах черезвычайно удобно складывались в слово «неприли...»,...	8	25	dát se složit	..., první písmena na bílých cedulích se dala snadno složit ve slovo SPROST,...
5	14	случиться	«Как же это случилось ?»	6	15	stát se	„A jak se to stalo ?“
2	107	снабжаться	...Ростов снабжался чистой родниковой водой именно из Богатого источника.	-	-	zásobovat se	... se Rostov zásoboval čistou pramenitou vodou právě z Bohatého pramene.
9	11	снизиться	..., согласно с которым доля русских снизилась до 2%.	-	-	snížit se	..., v souladu s čímž se podíl Rusů snížil na 2%.
11	15	состояться	Свадьба состоялась через год,...	-	-	konat se	Svatba se konala za rok,...
12	107	сохраниться	..., что именно это название до сих пор сохранилось в наименовании улицы,...	-	-	zachovat se	..., že se právě tento název doposud zachoval v pojmenování ulice,...

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	36	статься	«...: ну, что бы с ней сталось , если б...»	6	41	stát se	„Vždyť, co by se s ní bylo stalo , kdyby...“
12	109	стереться	..., что в начале XX века территориальная граница между ними фактически стерлась .	-	-	setřít se	..., že se mezi nimi на počátku 20. století územní hranice ve skutečnosti setřela .
12	106	считаться	Считается , что первоначальное название «Ворота на Кавказ» относилось к...	-	-	mít se za to	Má se za to , že původní název „Brána na Kavkaz“ se vztahovalo k...
5	47	таиться	..., не могу питать к нему той неизъяснимой ненависти, которая, таясь под личиною дружбы,...	6	53	tajit se	..., a nemohu tedy k němu chovat tu nevysvětlitelnou nenávisť, která se tají pod maskou přátelství,...
7	162	твориться	Что творится во время приема!	8	101	dít se	Co se děje o návštěvních dnech,...
11	15	тратиться	Все внимание дирекции императорских театров было уделено итальянской опере, на которую тратились огромные деньги	-	-	utrácet se	Všechna pozornost ředitelství imperátorských divadel byla udělena italské operě, za kterou se utrácely ohromné peníze.
5	28	укорениться	Но предание, несмотря на надпись, так укоренилось , что...	6	32	zakořenit se	Ale přesto se pověst tak zakořenila , že...
9	11	упоминаться	...и не упоминается о большой роли людей других национальностей.	-	-	zmiňovat se	...a velká role lidí jiných národností se nezmiňuje .
5	64	усилиться	..., тогда как ненависть только усилится соразмерно великодушию противника.	6	74	zesílit se	..., kdežto ненависть se jen zesílí úměrně s velkomyslností protivníka.

Ve výše uvedených tabulkách zabývajících se reflexivními pasivy se nachází celkem 67 případů užití reflexivního pasiva. Z tohoto celkového počtu se 16 zvratných sloves ve zvratnosti s češtinou rozchází a 51 sloves se naopak ve zvratnosti shoduje.

3.6 Ruská reflexiva tantum s odlišnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Příklad	Z	S	Překlad	Příklad
7	197	бесноваться	«Он в домкоме еще может быть», – Борменталь и куда-то бегал.	8	182	běsnit	„Taky by mohl být na domovním výboru,“ běsnil Bormental a pořád někam odbíhal.
5	47	воспользоваться	..., и я воспользовался случаем поставить имя над чужим произведением.	6	53	užít	... a já jsem užil příležitosti a otiskl jsem své jméno nad cizím dílem.
3	203	встрепенуться	«Гусь! Встань, встрепенись и поди на двор.»	4	344	zamávat křídly	„Huso, zamávej křídly a jdi na dvůr!“
5	51	гордиться	«..., что профессор московского университета, знаменитый ученый, которым гордится русская земля!»	6	48	být hrdý	„... že jsem profesorem moskevské university, že jsem znamenitý učenec, na nějž může být Rusko hrdé .“
5	19	дождаться	«Хочешь, дождись меня завтра ночью там в ущелье, где бежит поток:...»	6	21	čekat	„Chceš? Čekej na mě zítра v noci rokli, там, kde теče потok:...“
7	144	заикнуться	«Да у него ведь, Филипп Филиппович, и вовсе нет калош,» – заикнулся было тяпнутый.	8	62	pípnout	„Proletariát žádné galoše nenosí, Filippe Filippoviči,“ pípnul pokousaný.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
1	262	здоровиться	..., только так посижу. Нездоровится...	2	73	nebýt ve své kůži	..., jen s tak posedím. Nejsem ve své kůži.
5	33	надеяться	«Я надеялся , что скука не живет под чеченскими пулями...»	6	36	doufat	„ Doufal jsem, že nemůže být nudno tam, kde hrozí čечenské střely, ...“
5	72	оставаться	Я ее крепко обнял, и так мы оставались долго.	6	83	setrvat	Pevně jsem ji objal a dlouho jsme tak setrvali .
5	34	отнекиваться	«...; я долго отнекивался : ну, что мне был за диковинка кабан!»	6	38	odmítat	„Dlouho jsem odmítal – nu, kanec nebyl pro mne nic vzácného!“
1	301	очнуться	Тузенбах (очнувшись). Устал я, однако...	2	93	procitnout	TUZENBACH Procitne . Jsem unaven.
5	78	перемигиваться	..., хохотал и перемигивался с товарищами....	6	90	vrhat pohledy	..., smál se s vrhal pohledy na své přátele.
5	121	повиноваться	Молча повиновались ему:...	6	140	poslechnout	Mlčky jsme poslechl i.
7	153	понадобиться	«Зачем же я понадобился ?»	8	81	potřebovat	Na co mě potřebujou ?
1	243	постараться	Тогда каждый из нас, я думаю, постарался бы прежде всего не повторять самого себя,...	2	33	hledět	To by se, myslím, každý z nás hleděl vyhnout sám sobě,...
3	109	пригодиться	«В некоторое время я пригожусь тебе.»	4	190	бýt prospěchu k	„Jednou ti буду k prospěchu .“
3	53	приесться	...; приелось старухе богатое житье,...	4	67	omrzet	Stařenu omrzel život v bohatství,...
5	42	проснуться	На другой день утром я проснулся рано;...	6	46	procitnout	Druhý den ráno jsem procitl brzy,...

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	81	противиться	«...; я никогда не умела тебе противиться. »	6	93	odporovat	„...“, že jsem ti nikdy nedokázala odporovat... “
7	164	ручаться	Ручаюсь , что он понял слова профессора.	8	107	dát krk	Dám na to krk , že profesora slova pochopil.
5	126	сомневаться	Я люблю сомневаться во всем:...	6	146	pochybovat	Rád o všem pochybuji.
5	34	споткнуться	...: она сгоряча сделала еще прыжков десять, споткнулась и упала на колени;...	6	39	klopýtnout	Udělal v rozběhu ještě pár skoků, klopýtl a padl na kolena.
3	108	срастись	... – тело сросло , съединилось ;...	4	190	srůst	... – tělo srostlo , spojilo se.
5	40	усесться	..., закулив трубки, мы уселись :...	6	44	usednout	..., a usedli jsme se zapálenými dýmkami;...

3.7 Ruská reflexiva tantum se shodnou zvratností v češtině

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
5	18	бояться	«..., а мой отец боится русских и не пускает меня в горы;...»	6	20	bát se	„..., ale můj otec se bojí Rusů a nepouští mě do hor;...“
5	107	всматриваться	Как любопытно всматривался каждую родинку;...	6	123	zahledět se	Jak zvědavě se zahleděl do každé krůpěje rosy;...
5	124	выспаться	..., но - видно, было написано на небесах, что в эту ночь я не выплюсь .	6	143	vyspat se	..., ale patrně bylo předurčeno, že se této noci nevyspím .
5	123	добраться	Они удалились, а я продолжал свой путь с большей осторожностью и наконец счастливо добрался до своей квартиры.	6	143	dostat se	Odešli, já jsem pokračoval ve své cestě opatrněji a konečně jsem se šťastně dostal do svého bytu.
1	265	дозвониться	Не дозвонишься ...	2	80	dozvonit se	Nedozvoním se ...
5	77	задышаться	Она задышалась , глаза ее	6	89	zadýchat se	Zadýchala se ...
5	97	заснаваться	Эти петербургские слетки всегда заснаются , пока их не ударишь по носу!	6	112	naparovat se	Tihle petrohradští ptáčci se vždycky naparují , dokud nedostanou za vyučenou.
5	126	касаться	..., что до меня касается , то я всегда смелее иду вперед;...	6	146	týkat se	..., co se мне týče , jdu vždycky směleji vpřed;...
3	178	красоваться	..., стоит поле как ладонь гладкое, и красуется на нем рожь –...	4	282	skvět se	..., je tu pole jako dlaň hladké a na něm se skví žito –...
7	149	лосниться	Оно лоснилось и отливало жиром.	8	73	lesknout se	Mastně se leskla a tuk z ní jen kapal.

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
1	272	мерещиться	И какая мне тогда мерещилась счастливая жизнь!	2	93	zdat se	Jak se mi tenkrát zdál život šťastný!
3	210	наглядеться	...и не успел еще на нее наглядеться ,...	4	352	vynadivat se	Ale ještě se na ni dost nevynadíval ,...
3	29	наестся	Ну, потом боров наелся желудей и...	4	35	najíst se	Vepřik se potom najedl žaludů a...
5	14	напиться	«Да вот хоть черкесы», продолжал он, «как напьются бузы на свадьбе или на похоронах, так и пошла рубка.»	6	15	napít se	„Tak třeba tihle Čerkesové,“ pokračoval. „Jak se na svatbě nebo o pohřbu napijí buzy, hned je z toho řež.“
5	64	насмехаться	Обыкновенно Вернер исподтишка насмехался над своими больными;...	6	74	vysmívat se	Obyčejně se Verner vysmíval svým nemocným,...
5	35	нравиться	«Да притом она ему давно-таки нравилась .»	6	40	líbit se	„A mimo to, ona se mu dávno líbila .“
12	108	опасаться	..., куда опасались ходить добропорядочные горожане.	-	-	bát se	..., kam se báli chodit spořádaní obyvatelé města.
5	101	откликнуться	Напрасно я им откликнулся :...	6	117	ozvat se	Škoda, že jsem se jim ozval ,...
7	135	очнуться	Окончательно пес очнулся глубоким вечером,...	8	43	probrat se	Pes se úplně probral až pozdě večer,...
5	113	очутиться	..., я ехал долго, наконец очутился в месте, мне вовсе не знакомом;...	6	131	ochnout se	...a jel jsem dlouho se sklopenou hlavou, až jsem se posléze octl na docela neznámém místě.
5	24	ошибиться	«...; я ошибся : прощай!...»	6	27	zmýlit se	„...; zmýlil jsem se . Sbohem!“

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
3	145	подкрасться	Дурак подкрался и поймал журавля.	4	221	přikrást se	Hlupák se k jeřabovi přikradl a chytil ho.
1	257	поздороваться	...; приходит Солёный и, поздоровавшись , садится за стол.	2	62	zdravit se	...; přijde SOLENÝ, zdraví se s ostatními a sedá si ke stolu.
3	159	поохотничаться	Пришел на то озеро Змей Горыныч - вздумал поохотичаться ,...	4	268	zalovit si	Přišel k tomu jezeru Drak Gorynyč, usmyslel si, že si trochu zaloví ,...
3	189	привидеться	«..., кому что во сне привидится , поутру мне поведайте;...»	4	311	zdát se	„..., ráno mi povíte, co se komu ve snu bude zdát .“
3	190	провиниться	«Чем же ты провинился? »	4	311	provinit se	„A čím ses provinil? “
7	161	расплыться	По городу расплылись слухи.	8	100	roznést se	Něco se rozneslo po městě.
5	17	расстаться	«Лучше было бы мне его бросить у опушки и скрыться в лесу пешком, да жаль было с ним расстаться ,...»	6	19	rozloučit se	„Byl bych udělal líp, kdybych ho nechal na kraji a schoval se v lese sám, ale bylo mi líto se s ním rozloučit .“
5	98	сжалиться	«О, отвечайте скорее, сжальтесь ...»	6	114	slitovat se	„Ó, odpovězte rychle, slitujte se ...“
5	52	смеяться	..., то смеялась и рассуждала сама с собой, то запевала снова песню.	6	60	smát se	..., hned se smála a mluvila sama pro sebe, hned zase zpívala píseň.
3	190	смиловаться	«Смилуйся, царица, ...!»	4	312	smilovat se	„ Smiluj se nade mnou, carská princezno, ...“

Z	S	Zvratné sloveso v ruském originále	Пříklad	Z	S	Преклад	Пříklad
1	250	сниться	..., мне, которому снится каждую ночь, что я профессор московского университета,...	2	48	zdat se	..., já, jemuž se noc jak noc zdá , že jsem profesorem moskevské univerzity,...
5	33	стараться	«..., и что нынче те, которые больше всех и в самом деле скучают, стараются скрыть это несчастье, как порок.»	6	37	snažit se	„..., a že nyní i ti, kteří nejvíc opravdově trpí trudomyslností, snaží se skrýt to neštěstí jako hanbu.“
5	69	удаться	...- и мне почти всегда удается .	6	79	podatit se	...- a téměř vždy se mi to podatí .
5	11	улыбнуться	Он лукаво улыбнулся и значительно взглянул на меня.	6	12	usmát se	Potutelně se usmál a významně na mne pohlédl.
10	19	усмехнуться	Сталин усмехнулся ,...	-	-	pousmát se	Stalin se pousmál ,...
7	141	ухмылнуться	..., вежливо ухмыльнулся и налил прозрачной.	8	56	usmát se zdvořile	..., zdvořile se usmál a nalil průzračný nápoj do stopek.

Výše uvedené tabulky v sobě soustřeďují celkem 61 reflexiv tantum. V 24 případech se ruština s češtinou ve zvratnosti rozcházejí a v 37 případech se shodují. Na základě těchto tabulek pozorujeme, že i v případě reflexiv tantum převládají při překladu zvratných sloves z ruštiny do češtiny shody ve zvratnosti.

3.8 Ruská zvrtná slovesa, jež mají v češtině zvrtnou i nezvrtnou podobu

V námi excerpovaném materiálu se objevovala také slovesa, jež byla do češtiny přeložena jak pomocí zvrtné, tak nezvrtné formy. Těchto 20 sloves je zařazeno podle příslušnosti k jednotlivým klasifikačním skupinám ve výše uvedených tabulkách. Pro názornost však uvádíme následující přehled sloves, jež mají v překladu do češtiny zvrtnou i nezvrtnou podobu.

- *волочаться* – *flirtovat, dvořit se*
- *вырваться* – *vyklouznout, vytrhnout se*
- *догадываться* – *tušit, dovtípit se*
- *заботиться* – *pečovat, zajímat se*
- *заниматься* – *pracovat, zabývat se*
- *кручиниться* – *naříkat, chmuřit se*
- *наголодаться* – *užít hladu, zkusit si hladu*
- *находиться* – *být, nacházet se*
- *начинаться* – *začít, začít se*
- *очнуться* – *procitnout, probrat se*
- *поравняться* – *dohnat, přiblížit se*
- *постараться* – *hledět, snažit se*
- *пошатнуться* – *zavrávorat, zapotácet se*
- *проснуться* – *procitnout, probudit se*
- *простудиться* – *nastydnout, nachladit se*
- *раздаться* – *znít, rozlehnout se*
- *торопиться* – *spěchat, pospíšet si*
- *трудиться* – *pracovat, namáhat se*
- *усестся* – *usednout, usadit se*

4. DÍLČÍ SHRNU TÍ PRAKTICKÉ ČÁSTI

Celkem jsme z našeho jazykového materiálu excerpovali 387 sloves. Na základě prostudování námi excerpovaného materiálu jsme zjistili, že se potvrdily obě naše teze. Shod ve zvratnosti se vyskytuje více než rozdílů. Z celkového počtu 387 sloves se 277 shoduje a 110 liší ve zvratnosti. Nejvíce je počtem 152 sloves zastoupena skupina zvratných sloves s vlastním významem.

Na základě excerpcí jsme dále zjistili, že:

- 1) U skupiny sloves s vlastním zvratným významem se z celkového počtu 152 sloves 35 liší a 117 shoduje ve zvratnosti.
- 2) U sloves s nepřímým zvratným významem se z celkového počtu 4 sloves 1 sloveso ve zvratnosti liší a 3 shodují.
- 3) U sloves s významem vzájemnosti se z celkového počtu 23 sloves 5 liší a 18 shoduje ve zvratnosti.
- 4) U sloves s významem stavovým pojících se životným subjektem se z celkového počtu 35 sloves 13 liší a 22 ve zvratnosti shoduje.
- 5) U sloves s významem stavovým pojících se s neživotným subjektem se z celkového počtu 4 sloves 1 sloveso liší a 3 shodují ve zvratnosti.
- 6) U sloves s významem procesuálně-stavovým pojících s neživotným subjektem se z celkového počtu 22 sloves 3 liší a 19 shoduje ve zvratnosti.
- 7) U sloves vyjadřujících charakteristickou vlastnost subjektu se z celkového počtu 5 sloves 5 liší a žádné se neshoduje ve zvratnosti.
- 8) U sloves pocházejících od nepřechodných sloves se z celkového počtu 14 sloves 7 liší a 7 shoduje ve zvratnosti.
- 9) U reflexivních pasiv se z celkového počtu 67 sloves 16 liší a 51 shoduje ve zvratnosti.
- 10) U reflexiv tantum se z celkového počtu 61 sloves 24 liší a 37 shoduje ve zvratnosti.
- 11) Co do počtu zastoupení jednotlivých skupin je situace následující:
 - a) Slovesa s vlastním zvratným významem..... 152
 - b) Reflexivní pasiva..... 67
 - c) Reflexiva tantum..... 61
 - d) Slovesa s významem stavovým pojící se se životným subjektem..... 35

e) Slovesa s významem vzájemnosti.....	23
f) Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem.....	22
g) Slovesa pocházející od nepřechodných sloves.....	14
h) Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost subjektu	5
i) Slovesa s nepřímým zvratným významem + Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem.....	4

Výše uvedené údaje vypovídající o poměru rozdílů a shod ve zvratnosti a počtu sloves zastoupených v jednotlivých skupinách mohou žákům, studentům nebo pedagogům pomoci při výběru, na jakou skupinu zvratných sloves se při studiu zvláště zaměřit.

ZÁVĚR

V naší bakalářské práci jsme se zabývali problematikou interference v užití zvratných sloves v ruštině a češtině.

Cílem naší bakalářské práce bylo pomocí znalostí získaných v teoretické části a na základě excerpovaného jazykového materiálu vytvořit přehledný soupis zvratných sloves, dále je rozdělit do tabulek podle příslušnosti k jednotlivým klasifikačním skupinám zvratných sloves v ruštině a podle toho, jestli se český překlad od ruského originálu ve zvratnosti liší (*обещаться – slíbit*) nebo neliší (*радоваться – radovat se*), a následně určit, vyskytuje-li se obecně při překladu zvratných sloves z ruštiny do češtiny více rozdílů či shod ve zvratnosti, jaký je poměr rozdílů a shod v jednotlivých klasifikačních skupinách a která skupina je zastoupena nejvíce.

Východiskem pro naši práci byly práce ruských a českých lingvistů a námi excerpovaný materiál, na základě čehož jsme vyvodili následující závěry.

Díky kladnému vlivu mateřštiny na osvojování a užívání cizího jazyka je osvojení ruského jazyka snazší pro české, než pro žáky, kteří jsou nositeli nepříbuzného jazyka. Obecně tedy můžeme konstatovat, že při výuce ruštiny má na českého žáka silnější vliv kladný přenos než interference.

Důležitým faktem také je, že disimilační tendence (tj. nadbytečná diferenciacce jevů obou jazyků tam, kde je mezi nimi shoda) je mnohem slabší než tendence asimilační (tj. nedostatečná diferenciacce jevů).

Co se týká morfologické charakteristiky zvratných sloves v ruštině a češtině, existují mezi ruštinou a češtinou dva zásadní rozdíly. Ruština má jen jeden druh zvratného slovesa (s postfixem *-ся/-сь* podle zakončení slovesa) proti dvěma druhům českým (se zvratným zájmenem akuzativním *se* a dativním *si*). Dalším rozdílem je fakt, že v současné ruštině je postfix *-ся/-сь* součástí slovesa, zatímco v češtině mají zvratná zájmena *se, si* postavení volné. Základní gramatickou funkcí ruského postfixu *-ся/-сь* je formální vyjádření obecného významu nepřechodnosti.

Dalším poznatkem je, že názory lingvistů, co se týče klasifikace zvratných sloves ruštině, nejsou jednotné. V naší práci jsme vycházeli z klasifikace P. Adamec v publikaci *Morfologie ruštiny II* (Adamec, Žaža, 1997). Zvláštní postavení v klasifikaci zvratných sloves mají reflexivní pasiva a reflexiva tantum.

Interference v oblasti zvrtných sloves patří do interference morfoloické, jež se např. oproti interferenci syntaktické projevuje výrazněji. U zvrtných sloves se pak interference projevuje obzvláště silně. Základní příčinou chyb ve zvrtnosti je interference češtiny, tj. žáci užívají ruského slovesa ve formě nezvrtné místo zvrtné tam, kde by v češtině užili formy nezvrtné a naopak. Žáci častěji chybují v použití nezvrtných sloves místo zvrtných, přičemž mimořádně velký počet chyb připadá na tři slovesa:

- *остаться/оставаться* – *zůstat/zůstatvat*
- *начаться/начинаться* – *začít/začínat*
- а *кончиться/кончатся* – *skončit/končit se*

Počet chyb doložených u těchto tři sloves tvoří plné dvě třetiny všech chyb u sloves, jež jsou v ruštině zvrtná a v češtině nezvrtná.

Mimořádně vysoký počet chyb u skupiny sloves, jež jsou v ruštině zvrtná a v češtině nezvrtná, je zaznamenán u slovesa *стать кем* – stát se kým.

K chybám dochází i tam, kde se čeština s ruštinou v užití zvrtných forem neliší. V celkovém počtu zastoupení chyb stojí skupina sloves, jež jsou v ruštině i v češtině zvrtná, na druhém místě. Jednou z hlavních příčin je pravděpodobně oddělení zvrtného zájmena *se* od slovesa v češtině a hlavně jeho volné postavení (*Придeme se koupat* – *Мы пойдём +купать*, *Детем се dopis velmi líbil.* – *Ребятам +се нисьмо очень понравилось*).

U sloves, jež jsou v ruštině i v češtině nezvrtná se vyskytuje podstatně menší počet chyb. To můžeme vysvětlit tím, že na tuto skupinu nemá vliv volného postavení zvrtného zájmena *se*, jako je tomu u předchozí skupiny.

Dalšími chybami jsou chyby vzniklé kontaminací zvrtných a nezvrtných sloves a jejich vazeb (*встретить кого, встречаться с кем* – *potkat někoho, setkat se s někým*, přesto je doloženo chybné spojení *+встретить с кем*), přenos zvrtného zájmena *si* do ruštiny (*прят si* – *+желать себе*, *vezmu si tu knihu* – *я +возьмусь эту книгу*), chyby ve vyjadřování významu vzájemnosti (užití zvrtného zájmena *себе* nebo zvrtné formy slovesa také tam, kde se v ruštině musí užít opisné konstrukce *друг друга, друг другу* nebo *друг с другом*, např. *+знаться, +посещаться*), nesprávné užití formy *+чувствоваться* místo *чувствовать себя* pod vlivem českého *cítit se*, připojování zvrtné částice k pomocnému slovesu (*хотят се schovat* – *+они хотятся спрятать*) a chyby v zaměňování infinitivu a určitých tvarů zvrtných sloves (*борются* – *+они борются, +они борются*).

Na základě praktické části jsme potvrdili platnost našich hypotéz uvedených v úvodu k praktické části. Ve zvratnosti se vyskytuje více shod než rozdílů – z celkového počtu 387 sloves se 110 liší a 277 shoduje. Nejvíce jsou počtem 152 sloves zastoupena slovesa s vlastním zvratným významem.

Zpracované téma bychom rádi v budoucnu využili jako teoretický základ pro diplomovou práci, v níž bychom chtěli kromě jiného reflektovat i didaktickou stránku problematiky interference v užití zvratných sloves v ruštině s češtině.

RESUMÉ

Темой нашей бакалаврской работы является интерференция в употреблении возвратных глаголов в чешском и русском языках.

Настоящая работа разделена на несколько частей – введение, теоретическую и практическую части, заключение, список использованной литературы и приложения.

Во введении мы определили структуру нашей работы, поставили ее цель и объяснили способ подготовки.

Теоретическая часть состоит из восьми разделов – *Влияние родного языка на освоение и использование чужого языка, Интерференция, Морфологическая характеристика возвратных глаголов в русском языке, Классификация возвратных глаголов в русском языке, Возвратный пассив, Reflexiva tantum, Морфологическая характеристика возвратных глаголов в чешском языке и Интерференция в области возвратных глаголов.*

В первом разделе мы характеризовали три основные виды влияний родного языка на освоение и использование чужого языка – положительное, отрицательное и нулевое влияния.

Во втором разделе мы объяснили термин интерференция и провели его краткую типологию.

Третий раздел ориентован на морфологическую характеристику возвратных глаголов в русском языке. Здесь мы также коротко сообщили о происхождении постфикса *-ся*.

В четвертом разделе мы провели классификацию возвратных глаголов в русском языке на возвратные глаголы, происходящие от переходных глаголов, и возвратные глаголы, происходящие от непереходных глаголов. Самостоятельную группу в классификации возвратных глаголов в русском языке составляют *reflexiva tantum* и рефлексивный пассив, которые являются темами пятого и шестого разделов. В четвертом разделе мы также пытаемся привести различия в употреблении возвратных глаголов в чешском и русском языках.

Четвертый раздел далее делится на пять глав, которые называются соотносительно с названиями типов возвратных глаголов, происходящих от переходных глаголов – *Возвратные глаголы с собственно-возвратным*

значением, Возвратные глаголы с косвенно-возвратным значением, Возвратные глаголы с взаимно-возвратным значением, Возвратные глаголы со значением состояния и Возвратные глаголы, выражающие характерное свойство субъекта. Эти типы далее служат для распределения выписанного языкового материала в практической части.

В седьмом разделе дается морфологическая характеристика возвратных глаголов на чешском языке.

Последний раздел посвящен интерференции в области возвратных глаголов. В этом разделе мы пытаемся привести примеры самых частых ошибок связанных с интерференцией в области возвратных глаголов. Мы выдвинули девять типов ошибок – *Ошибки в глаголах несовпадающих по возвратности, Ошибки в глаголах совпадающих по возвратности, Ошибки сделанные из-за контаминации возвратных и невозвратных глаголов и их связей, Перенос возвратного si в русский язык, Ошибки в выражении взаимного значения, Замена сочетания чувствовать себя формой +чувствоваться, Присоединение возвратной частицы к вспомогательному глаголу, Замена инфинитива за определенные формы возвратных глаголов и Орфографические ошибки.*

В конце теоретической части мы выдвинули гипотезы.

Практическая часть состоит из четырех разделов – *Введение в практическую часть, Процесс при вытисывании, Вытисанный языковой материал и Свод практической части.*

В введении в практическую часть мы выдвинули гипотезы. Практическая часть основывается на выписанном языковом материале, который мы получили из нескольких жанров – драмы, детской литературы, классической литературы, современной литературы и публицистического стиля. Драматическую часть представляет пьеса *Три сестры* А. П. Чехова (Чехов, 1950), из детской литературы мы выбрали *Народные русские сказки* А. Н. Афанасьева (Афанасьев, 1957), классическую литературу презентует *Герой нашего времени* М. Ю. Лермонтова (Лермонтов, 1994) и литературу XX века *Собачье сердце* М. А. Булгакова (Булгаков, 1989). Публицистический стиль представлен статьями из журналов *Русское слово* и *Мир русского слова*.

Русскоязычный языковой материал мы сравнивали с переводами чешских переводчиков, а статьи из журналов мы перевели сами. Весь выписанный языковой материал мы разделили по классификационным типам возвратных

глаголов в русском языке и составили его по алфавиту в таблицы, сделанные при помощи компьютерной программы *Microsoft Office Excel 2003*. В этих таблицах восемь столбцов – *Источник, Страница, Возвратный глагол в русском оригинале, Источник, Страница, Перевод и Пример*. Каждый классификационный тип далее делится на две таблицы – таблица глаголов несовпадающих по возвратности и таблица глаголов совпадающих во возвратности. На основе этих таблиц мы сравнивали и анализировали наблюдаемые нами возвратные глаголы.

Основной целью настоящей бакалаврской работы является на основе данных из теоретической части и на основе выписанного языкового материала создать наглядный перечень возвратных глаголов и установить, существует ли при переводе возвратных глаголов с русского языка на чешский вообще больше несовпадающих или совпадающих по возвратности глаголов, какое соотношение несовпадений со совпадениями в отдельных классификационных типах и какой тип представлен более всего.

В заключении мы на основе теоретической и практической частей указали результаты данной работы. Было установлено, что при переводе возвратных глаголов с русского языка на чешский существует вообще больше совпадающих по возвратности глаголов. Из данных 387 глаголов 110 глаголов не совпадало и 277 совпадало во зворотности.

В группе возвратных глаголов с собственно-возвратным значением из 152 выписанных глаголов 35 не совпадало и 117 совпадало во возвратности. В группе возвратных глаголов с косвенно-возвратным значением из 4 глаголов 1 не совпадал и 3 совпадали во возвратности. В группе возвратных глаголов с взаимно-возвратным значением из 23 глаголов 5 не совпадало и 18 совпадало во возвратности. В группе возвратных глаголов со значением состояния относящихся к одушевленному субъекту из 35 глаголов 13 не совпадало и 22 совпадало во возвратности. В группе возвратных глаголов со значением состояния относящихся к неодушевленному субъекту из 4 глаголов 1 не совпадало и 3 совпадали во возвратности. В группе возвратных глаголов со значением процессуального состояния относящихся к неодушевленному субъекту из 22 глаголов 3 не совпадали и 19 совпадало во возвратности. В группе возвратных глаголов, выражающих характерное свойство субъекта из 5 глаголов 5 не совпадало и ни один не совпадал во возвратности. В группе возвратных

глаголов происходящих от непереходных глаголов из 15 глаголов 7 не совпадало и 7 совпадало во возвратности. В группе рефлексивных пассив из 67 глаголов 16 не совпадало и 51 совпадал во возвратности. В группе *reflexiva tantum* из 61 глаголов 24 не совпадало и 37 совпадало во возвратности.

Больше всего представлена группа возвратных глаголов с собственно-возвратным значением – 152 глаголов. Последовательность остальных групп следующая: рефлексивный пассив – 67 глаголов, *reflexiva tantum* – 61 глаголов, возвратные глаголы со значением состояния относящиеся к одушевленному субъекту – 35 глаголов, возвратные глаголы с взаимно-возвратным значением – 23 глаголов, возвратные глаголы со значением процессуального состояния относящиеся к неодушевленному субъекту – 22 глаголов, возвратные глаголы происходящие от непереходных глаголов – 15 глаголов, возвратные глаголы выражающие характерное свойство субъекта – 5 глаголов, возвратные глаголы с косвенно-возвратным значением и возвратные глаголы со значением состояния относящиеся к неодушевленному субъекту – 4 глагола.

В настоящей бакалаврской работе мы пришли к выводу, что нами выдвинутые гипотезы нашли подтверждение. Вообще существует больше совпадений чем несовпадений по возвратности и самое большое количество нами выбранных возвратных глаголов относится к группе возвратных глаголов с собственно-возвратным значением.

Все знания, приобретенные на основе выписок из русского языкового материала, сосредоточены в заключении. Бакалаврская работа закончена перечнем использованной литературы и приложением.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY:

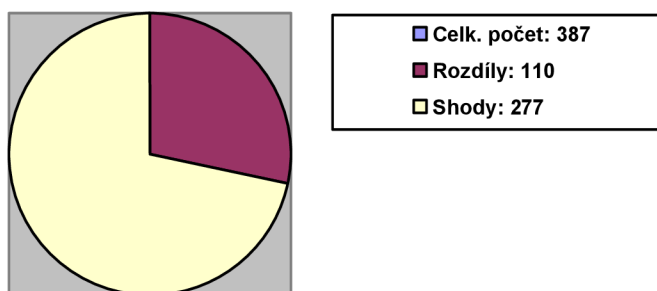
- АФАНАСЬЕВ, А. Н. *Народные русские сказки. т. 1.* 1 изд. Москва : Государственное Издательство Художественной Литературы, 1957. 514 с.
- БУЛГАКОВ, М. *Собрание сочинений, т. 2.* 2 изд. Москва : Художественная литература, 1989. 750 с. ISBN 5-280-00761-7.
- БАРНЕТОВА, В, et al. *Русская грамматика I.* Прага : Академия, 1979. 664 с.
- ВИНОГРАДОВ, В. *Грамматика русского языка. Том I, Фонетика и Морфология.* Москва : Академия наук, 1960. с. 719
- ГВОЗДЕВ, А. Н. *Современный русский литературный язык. Часть. I., Фонетика и морфология.* Москва : Просвещение, 1967. 431 с.
- ЛЕРМОНТОВ, М. Ю. *Герой нашего времени.* 1.изд. Париж : Booking International Paris, 1994. 126 s.
- КОПЕЦКИЙ, Л. В. *Морфология современного русского литературного языка.* 1-ое изд. Прага : SPN, 1976. 313 с.
- КОПЕЦКИЙ, Л. В., et al. *Русско-чешский словарь I А-О.* 1-ое изд. Прага : SPN, 1978. с. 664
- КОПЕЦКИЙ, Л. В., et al. *Русско-чешский словарь II П-Я.* 1-ое изд. Прага : SPN, 1978. с. 696
- ЧЕХОВ, А. П. *Избранное.* 1 изд. Симферополь : Таврия, 1980. 342 с.
- ШВЕДОВА, Н. Ю., et al *Грамматика современного русского литературного языка.* Москва : Наука, 1970. 767 с.
- РОБЕРОВА, Е. *Русские в царстве Туркменбаши.* In Русское слово. 2005, № 1, с. 11-13
- БЕЙЛИНСОН, В. Жуков и Сталин. In Русское слово. 2006, № 3, с. 18-21
- ГРОХОВСКИЙ, В. *Его называли маршалом оркестра.* In Русское слово. 2006, № 4, с. 14-16
- САВЧЕНВКО, И. *Ростов-на-Дону.* In Мир русского слова. Санкт-Петербург : МИРС, 2008, № 3, с. 105-113
- ADAMEC, P., ŽAŽA, S. *Morfologie ruštiny II.* 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1997. 165 s. ISBN 80-210-1674-4.

- AFANASJEV, A. N. *Ruské lidové pohádky*. 1. vyd. Praha : Odeon, 1984. 591 s.
Z ruského originálu *Narodnyje russkije skazky* přeložili Rudolf Lužik a Karel Dvořák.
- BULGAKOV, M. *Psí srdce*. 4. vyd. Praha : Odeon, 1989. 221 s. Z ruského originálu *Sobačie serdce* přeložila Ludmila Dušková. ISBN 01-107-89.
- BAUER, J., et al. *Školní mluvnice ruského jazyka*. Praha : SPN, 1968. 313 s.
- ČÁRA, V. et al. *Ruská mluvnice pro střední školy*. 3. vyd. Praha : SPN, 1986. 197 s.
ISBN 80-04-24139-5
- ČECHOV, A. P. *Tři sestry*. 1. vyd. Praha : Umění lidu, 1949. 141 s. Z ruského originálu *Tri sestry* přeložil Ladislav Fikar.
- DOLEŽELOVÁ, E. *Lekcii po morfologii russkogo jazyka*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1998. 158 c. ISBN 80-210-1592-6.
- GREPL, M. et al. *Příruční mluvnice češtiny*. Praha : Lidové noviny, 1995. 800 s. ISBN 80-7106-134-4.
- HAVRÁNEK, B., JEDLIČKA, A. *Česká mluvnice*. 6. vyd. Praha : SPN, 1988. 568 s.
- HAVRÁNEK, B. *Genera verbi v slovanských jazycích I*. 1. vyd. Praha : Královská česká společnost nauk, 1928. 184 s.
- HAVRÁNEK, B., et al. *Kapitoly ze srovnávací mluvnice ruské a české 1, Studie syntaktické*. 1. vyd. Praha : Nakladatelství československé akademie věd, 1956. 224 s.
- KOPECKÝ, L. V., et al. *Gramatické stati z ruštiny – Materiály pro ruštináře osmiletok a jedenáctiletok*. 1. vyd. Praha : SPN, 1956. 327 s.
- KOPECKÝ, L. V., et al. *Česko-ruský slovník I A-O*. 1. vyd. Praha : SPN, 1976. 580 s.
- KOPECKÝ, L. V., et al. *Česko-ruský slovník II P-Ž*. 1. vyd. Praha : SPN, 1976. 864 s.
- KRAUS, J., et al. *Nový akademický slovník cizích slov : A-Ž*. 1. vyd. Praha : Academia, 2005. 879 s. 80-200-1351-2.
- LERMONTOV, M. J. *Hrdina naší doby*. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1955. 148 s.
Z ruského originálu *Geroj našego vremeni* přeložili Bohuslav Ilek a Zdenka Bergerová.
- ŠOURKOVÁ, A., ZAJÍČKOVÁ, J., et al. *Interference v ruské morfologii*. 1. vyd. Praha : SPN, 1968. 140 s.
- VESELÝ, J. *Problematika vyučování ruštině jako blízce příbuznému jazyku*. 1. vyd. Praha : SPN, 1981. 179 s. ISBN 14-459-85.
- ZATOVKAŇUK, M., et al. *Mezijazyková a vnitrojazýková interference*. 1. vyd. Praha : SPN, 1979. 275 s.

PŘÍLOHY

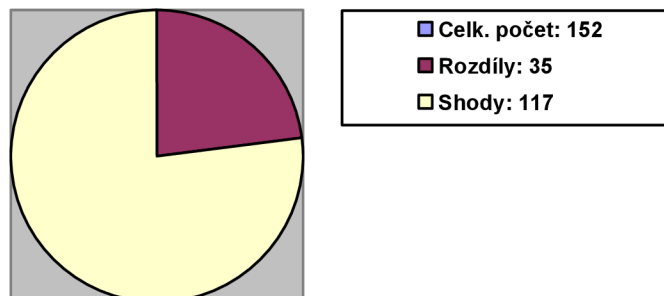
PŘÍLOHA Č. 1

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u všech excerpovaných sloves

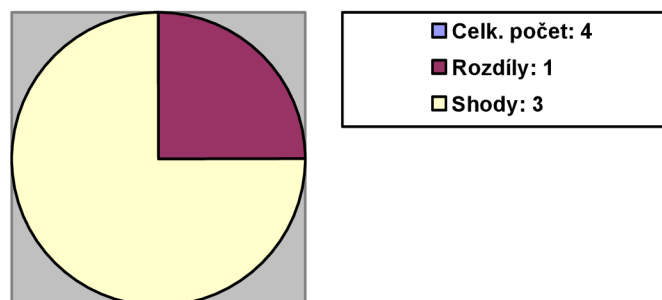
PŘÍLOHA Č. 2

Grafické znázornění zastoupení rozdílů a shod ve zvratnosti u sloves s vlastním zvratným významem

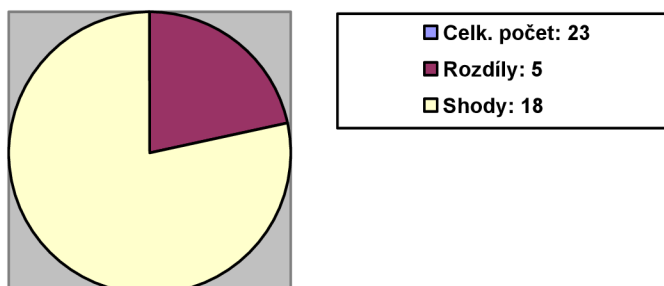
PŘÍLOHA Č. 3

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u sloves s nepřímým zvratným významem.

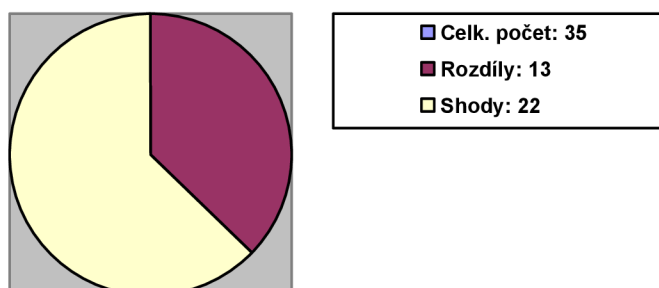
PŘÍLOHA Č. 4

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u sloves s významem vzájemnosti

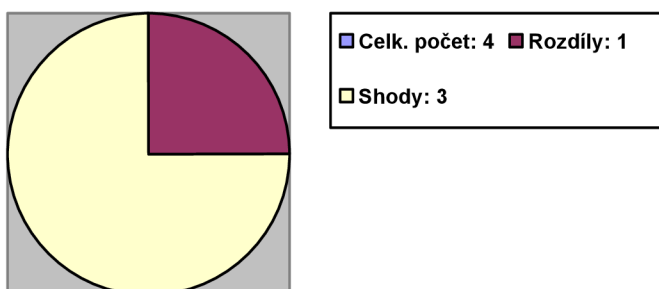
PŘÍLOHA Č. 5

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u sloves významem stavovým pojičích se s životným subjektem

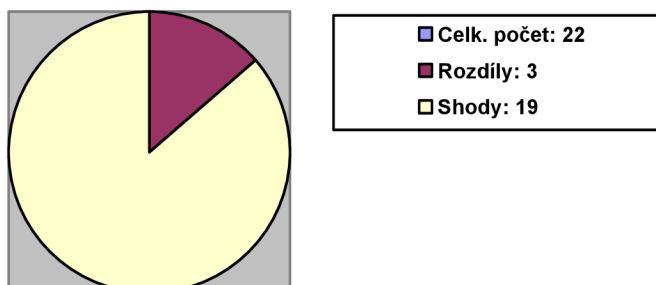
PŘÍLOHA Č. 6

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u sloves s významem stavovým pojičích se s neživotným subjektem

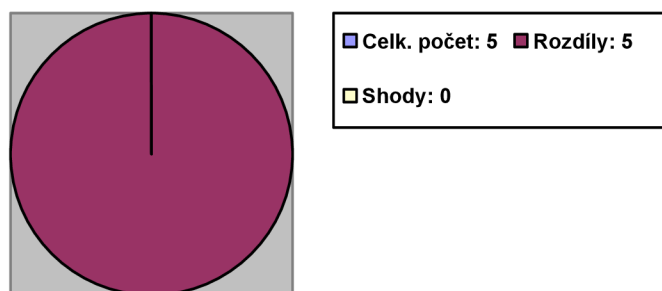
PŘÍLOHA Č. 7

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u sloves s významem procesuálně-stavových pojících se s neživotným subjektem

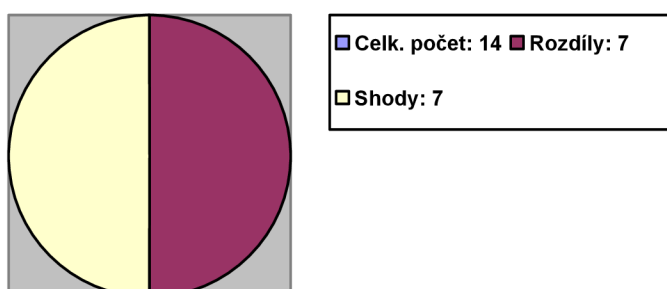
PŘÍLOHA Č. 8

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u sloves vyjadřujících charakteristickou vlastnost subjektu

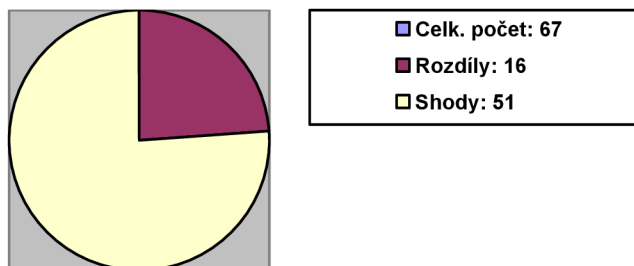
PŘÍLOHA Č. 9

Grafické znázornění rozdílů a shod u sloves pocházejících od nepřechodných sloves

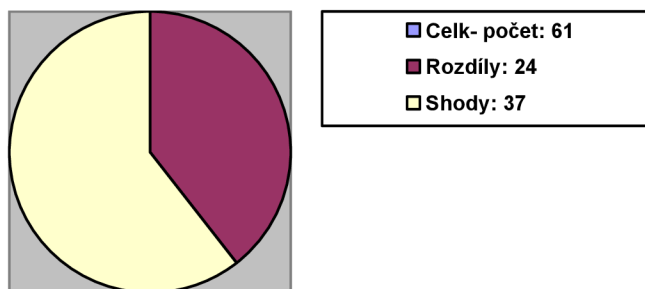
PŘÍLOHA Č. 10

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u reflexivních pasiv

PŘÍLOHA Č. 11

Grafické znázornění rozdílů a shod ve zvratnosti u reflexiv tantum

PŘÍLOHA Č. 12

Grafické znázornění zastoupení jednotlivých klasifikačních skupin

Celk. počet:	387
Slovesa s vlastním zvratným významem:	152
Slovesa s nepřímým zvratným významem:	4
Slovesa s významem vzájemnosti:	23
Slovesa s významem stavovým pojící se se životným subjektem:	35
Slovesa s významem stavovým pojící se s neživotným subjektem:	4
Slovesa s významem procesuálně-stavovým pojící se s neživotným subjektem:	22
Slovesa vyjadřující charakteristickou vlastnost:	5
Zvratná slovesa pocházející od nepřechodných sloves:	14
Reflexivní pasiva:	67
Reflexiva tantum:	61